

HRVATSKI ZAVOD ZA JAVNO ZDRAVSTVO

IZVJEŠĆE O OSOBAMA LIJEČENIM ZBOG ZLOUPORABE PSIHOAKTIVNIH DROGA U HRVATSKOJ U 2018. GODINI

Hrvatski zavod za javno zdravstvo

**Izvješće o osobama liječenim zbog
zlouporabe psihoaktivnih droga
u Hrvatskoj u 2018. godini**

Report on persons treated for drug abuse
in Croatia in 2018

Zagreb, 2020.

„Izvešće o osobama liječenim zbog zlouporabe psihoaktivnih droga
u Hrvatskoj u 2018. godini“

Report on persons treated for drug abuse in Croatia in 2018

Izdavač

Hrvatski zavod za javno zdravstvo

Zagreb, Rockefellerova 7

Publisher

Croatian Institute of Public Health

Rockefellerova 7, HR-10000 Zagreb, Croatia

Tel. / Phone +385 (1) 4863 240

Urednici / Editors

doc. dr. sc. **Krunoslav Capak**, prim. dr. med.

dr. sc. **Ivana Pavić Šimetin**, dr. med.

Autori / Authors

Dragica Katalinić, dr. med.

Maja Valentić, mag. educ. soc.

prof. dr. sc. **Danijela Štimac Grbić**, dr. med.

Ana Ištvanović, dr. med.

Suradnici / Technical associates

Mario Hemen, ing.

Andreja Huskić

Lara Krstanović, mag. soc.

ISBN 978-953-7031-96-1

www.hzjz.hr

Izvor podataka - Hrvatski zavod za javno zdravstvo osim gdje je to posebno naznačeno

Pri korištenju podataka iz ove publikacije – obavezno navesti izvor

PLEASE QUOTE THE DATA SOURCE

Sadržaj/ Contents

I.	EPIDEMIOLOŠKA SLIKA OVISNOSTI O PSIHOAKTIVNIM DROGAMA U SVIJETU I EUROPI.....	5
II.	OSOBE LIJEČENE ZBOG ZLOUPORABE PSIHOAKTIVNIH DROGA U ZDRAVSTVENIM USTANOVAMA U 2018. GODINI.....	7
	KRETANJE ZLOUPORABE PSIHOAKTIVNIH DROGA U HRVATSKOJ.....	8
	SOCIO-EKONOMSKE ZNAČAJKE OSOBA LIJEČENIH ZBOG ZLOUPORABE PSIHOAKTIVNIH DROGA U HRVATSKOJ 2018. GODINE.....	20
	RIZIČNA PONAŠANJA OSOBA LIJEČENIH ZBOG ZLOUPORABE PSIHOAKTIVNIH DROGA.....	40
	PREBOLJELE BOLESTI ILI POZITIVITET (ANAMNESTIČKI) U OPIJATNIH OVISNIKA.....	41
	OVISNIČKA POPULACIJA I SUKOBI SA ZAKONOM.....	43
III	IKAD ZABILJEŽENI U REGISTRU, UMRLI U 2018. GODINI.....	46

I. EPIDEMIOLOŠKA SLIKA OVISNOSTI O PSIHOAKTIVNIM DROGAMA U SVIJETU I EUROPI

Prema zadnjem objavljenom Svjetskom izvješću o drogama, izvješću za 2017. godinu, procjenjuje se da je 5,5 % globalnog stanovništva u dobi od 15 do 64 godine, koristilo neku drogu u prethodnoj godini, dok se za 35 milijuna ljudi procjenjuje da pate od nekog poremećaja vezanog za korištenje droga. Broj ljudi koji koriste drogu 30 % je viši nego što je bio u 2009. godini. Iako je to povećanje djelomično uzrokovano rastom od 10 % u globalnom stanovništvu u dobi od 15-64, podaci pokazuju veću prevalenciju korištenja opioida u Africi, Aziji, Europi i Sjevernoj Americi te u korištenju kanabisa u Sjevernoj Americi, Južnoj Americi i Aziji u usporedbi s 2009. godinom.

Među korisnicima droga, oko 29 milijuna njih koristilo je opijate kao što su heroin i opijum. Najveći problem i dalje predstavljaju opiodi kojima se, od svih smrtnih slučajeva zbog uporabe droge u 2017. godini, pripisuju dvije trećine slučajeva. Među osobama koje drogu uzimaju intravenoznim putem, a kojih je, prema procjeni 11 milijuna, više od polovice njih zaraženo je virusom hepatitisa C, a približno jedna od osam osoba inficirana je HIV-om. Kao posljedica uporabe droge, u 2017. godini bilo je 585.000 smrtnih slučajeva i 42.000.000 godina izgubljenog života (YLL). Oko polovice slučajeva od navedenog broja pripisuje se posljedicama neliječenog hepatitisa C.

Dostupnost i pristup uslugama liječenja ostaje vrlo ograničena na globalnoj razini, jer samo jedna od sedam osoba s bolestima povezanim s uporabom droga nalazi se u nekom obliku zdravstvenog tretmana.

Heroin i kokain i dalje predstavljaju velike, kako kaznenopravne, tako i zdravstvene probleme, dok se u sve većoj mjeri javlja problem vezan uz sintetske opioide i fentanil. Količina kokaina zaplijenjena u 2017. godini porasla je za 13 % i globalno iznosi 1.275 tona, što je najveća količina ikad prijavljena.

Nemedicinska uporaba lijekova na recept postaje velika prijetnja, posebno s različitim farmaceutskim opioidima koje se zlorabe u različitim dijelovima svijeta. U Sjevernoj Americi, nemedicinska uporaba farmaceutskih opioida i dalje ima razmjere epidemije s povećanjem broja smrtnih slučajeva zbog predoziranja.

Uporaba metamfetamina pokazuje rastuće trendove u nekoliko regija. Količine metamfetamina zaplijenjene u istočnoj i jugoistočnoj Aziji pokazuju stalni porast od 2007. do 2017. godine.

Najčešće korištena droga globalno i dalje je kanabis, kojega je, prema procjenama, koristilo 188 milijuna ljudi u 2017. godini.

U Svjetskom izvješću o drogama za 2017. godinu pokazano je da je područje u kojem je međunarodna zajednica imala stanovitog uspjeha borba protiv novih psihoaktivnih tvari (NPS), što je dokazano smanjenjem broja NPS-a koji je prvi put prijavljen UNODC-u (Ured Ujedinjenih naroda za droge i kriminal).

U izvješću se pokazuje da učinkovite intervencije u liječenju, koje se temelje na znanstvenim dokazima i u skladu s međunarodnim obvezama u pogledu ljudskih prava, nisu dostupne, ili su nedovoljno dostupne, a nacionalne vlade i međunarodna zajednica moraju učinkovitije reagirati kako bi se riješio taj problem.

U globalnom kontekstu, Europa je važno tržište droga koje se opskrbljuje i lokalno proizvedenim drogama i drogama koje se krijumčare iz drugih regija svijeta. Južna Amerika, Zapadna Azija i Sjeverna Afrika važna su izvorišta nezakonitih droga koje ulaze u Europu, a Kina je važna zemlja iz koje se krijumčare nove psihoaktivne tvari. Osim toga, neke droge i

prekursori provozu se kroz Europu na druge kontinente. Isto tako, Europa je područje na kojem se proizvode kanabis i sintetičke droge. Kanabis se uglavnom proizvodi za lokalnu konzumaciju, dok se neke sintetičke droge proizvode za izvoz u druge dijelove svijeta.

Uporaba droga u Europi danas obuhvaća širi spektar tvari nego u prošlosti. Među konzumentima droga česta je kombinirana uporaba droga, a pojedinačni obrasci uporabe kreću se u rasponu od eksperimentalne do redovite i ovisničke konzumacije. Od svih droga najčešće se konzumira kanabis, a stopa prevalencije uporabe te droge pet je puta veća od stope prevalencije uporabe drugih tvari. Iako je uporaba heroina i drugih opioida i dalje relativno rijetka, upravo su to droge koje se najčešće povezuju sa štetnijim oblicima uporabe, uključujući intravensku uporabu droga. Opseg uporabe stimulativnih droga i najčešće vrste tih droga razlikuju se među zemljama, a povećava se broj dokaza o mogućem rastu intravenske uporabe stimulativnih droga. Sve vrste droga u pravilu češće konzumiraju muškarci.

Prema zadnjem objavljenom izvješću Europskog centra za praćenje droga (EMCDDA), izvješću za 2017. godinu, procjenjuje se da je otprilike 96 milijuna ili 29 % osoba u dobi od 15 do 64 godine u Europskoj uniji tijekom života probalo nezakonite droge. Iskustvo uporabe droga češće navode muškarci (57,8 milijuna) nego žene (38,3 milijuna). Droga koja se tijekom života najčešće konzumirala jest kanabis (55,4 milijuna muškaraca i 36,1 milijun žena), dok su mnogo niže procjene o uporabi kokaina (12,4 milijuna muškaraca i 5,7 milijuna žena), ecstasyja ili MDMA (9,3 milijuna muškaraca i 4,6 milijuna žena) i amfetamina (8,3 milijuna muškaraca i 4,1 milijun žena). Razine uporabe kanabisa tijekom života znatno se razlikuju među pojedinim zemljama, a kreću se od približno 4 % odraslih osoba na Malti do 45 % odraslih osoba u Francuskoj. Intravenska uporaba droga najčešće se povezuje s uporabom opioida, no u nekoliko zemalja problem predstavlja intravenska uporaba stimulativnih tvari kao što su amfetamini ili kokain.

Samo je 16 zemalja od 2012. godine procijenilo razine prevalencije uporabe droga intravenskim putem, koje se kreću od jednog do više od deset slučajeva na 1.000 stanovnika u dobi od 15 do 64 godine. U većini tih zemalja, glavna droga koja se konzumira intravenskim putem može se jasno utvrditi, no u nekima su od njih za dvije droge zabilježene slične visoke razine uporabe. Opioidi su zabilježeni kao glavna droga koja se konzumira intravenskim putem u većini (14) zemalja. Heroin se navodi u 12 od tih zemalja, buprenorfin u Finskoj, a fentanil u Estoniji. Stimulativne tvari zabilježene su kao glavna droga koja se konzumira intravenskim putem u četirima zemljama u kojima tvari koje se konzumiraju uključuju sintetičke katinone (Mađarska), kokain (Francuska), amfetamin (Latvija) i metamfetamin (Češka).

Planiranje i provedba učinkovitih odgovora na probleme povezane s drogama potkrijepljenih dokazima glavni je cilj europske politike o drogama i uključuje niz mjera. Pristupi koji obuhvaćaju prevenciju i ranu intervenciju usmjereni su na suzbijanje zlouporabe droga i problema povezanih s time, a tretman koji uključuje i psihosocijalni i farmakološki pristup čini primarni odgovor na problem ovisnosti. Određene ključne intervencije, kao što su supstitucijska terapija ovisnosti o opioidima i programi podjele novih igala i šprica, osmišljene su djelomično kao odgovor na intravensku uporabu opioida i probleme povezane s time, osobito na širenje zaraznih bolesti i smrtnu slučajevu zbog predoziranja.

II. OSOBE LIJEČENE ZBOG ZLOUPORABE PSIHOAKTIVNIH DROGA U ZDRAVSTVENIM USTANOVAMA U 2018. GODINI

Među vodećim javnozdravstvenim problemima u Hrvatskoj, Europi i mnogim područjima svijeta, i nadalje je zloraba droga, koja i kao medicinski tako i kao društveni fenomen već dugi niz godina izaziva opću pozornost. Na svjetskom pa tako i europskom tržištu psihoaktivnih droga se iz godine u godinu pojavljuje sve veći broj novih, različitih, uglavnom sintetičkih droga kao što su to sintetički kanabinoidi te različiti sintetički oblici već ranije poznatih droga.

U Hrvatskoj je došlo do novih izmjena Kaznenog zakona, nove tvari su stavljene pod kontrolu, donesena je nova Nacionalna strategija suzbijanja zlorabe droga 2012-2017. i Akcijski plan suzbijanja zlorabe droga 2015-2017.

Uzimanje droga je često povezano s drugim rizičnim ponašanjima i/ili ovisnostima kao što je pušenje, alkoholizam, igre na sreću, nepotrebno i neodgovarajuće uzimanje lijekova, ali i s nizom medicinskih, društvenih i psiholoških problema. Vrlo često ljudi, osobito mladi, izloženi svim problemima koje donosi „odrastanje“ i stresnim situacijama posežu za različitim načinima samopomoći. Kako se u toj dobi osjećaju snažno, ne traže stručnu pomoć, nego posežu za psihoaktivnim sredstvima kao što je to alkohol i droge, vjerujući da će im to smanjiti osjećaj tjeskobe i popraviti raspoloženje. Mnogi misle da marihuana ne škodi, a i informacije koje dobivaju često su kontradiktorne. Osim toga, mladi ljudi se u toj dobi često žele suprotstaviti roditeljima, a konzumiranje marihuane i drugih psihoaktivnih sredstava jedan je od načina.

Uzimanjem psihoaktivnih sredstava se centar za ugođe u mozgu potiče na rad, a osim toga, ona oslobađaju od osjećaja anksioznosti, usamljenosti, nemoći i bezvrijednosti, ali sve to na vrlo kratko vrijeme. Konzumenti psihoaktivnih sredstava razvijaju želju za njihovim ponovnim uzimanjem i na taj način ulaze u začarani krug ovisnosti.

U 1978. godini, na samom početku pojave epidemije zlorabe heroína i ovog velikog zdravstvenog problema, u Hrvatskom zavodu za javno zdravstvo osnovan je nacionalni Registar osoba liječenih zbog zlorabe psihoaktivnih droga. Pri registraciji se koristi modificirani međunarodni Pompidou upitnik i Međunarodna klasifikacija bolesti, deseta revizija – šifre F11 do F19. Od 2018. godine Registar je dio Nacionalnog javnozdravstvenog informacijskog sustava (NAJS), platforme koja okuplja registre Hrvatskog zavoda za javno zdravstvo. Pristup aplikaciji Registra dozvoljen je isključivo ovlaštenim osobama koje su dobile pristupne podatke. Iz bolnica, specijalističko-konzilijarnih službi te službi za prevenciju i izvanbolničko liječenje ovisnika pri županijskim zavodima za javno zdravstvo prikupljaju se podaci o osobama koje su bile na liječenju ovisnosti ili zlorabe psihoaktivnih droga. Vremenski okvir je od 1. siječnja do 31. prosinca tekuće godine.

Ovo je izvješće izrađeno zahvaljujući uspješnoj suradnji s kolegicama i kolegama iz županijskih službi za prevenciju i izvanbolničko liječenje ovisnika te bolnicama gdje su na liječenju bile osobe ovisne o psihoaktivnim drogama. Podatke iz terapijskih zajednica planiramo uključiti u sljedeće izvješće. Naša je obveza slati kumulativne podatke Europskom centru za praćenje droga i ovisnosti o drogama u Lisabonu (EMCDDA) te Uredu Ujedinjenih naroda za drogu i kriminal (UNODC).

KRETANJE ZLOUPORABE PSIHOAKTIVNIH DROGA U HRVATSKOJ

U 2018. godini došlo je do promjene u načinu prikupljanja podataka u Registar što je rezultiralo manjim brojem evidentiranih osoba liječenih zbog zlouporabe psihoaktivnih droga. Prema raspoloživim podacima pristiglim iz zdravstvenog sustava, ove se godine u zdravstvenim ustanovama Hrvatske, bilo u bolničkom ili izvanbolničkom sustavu, liječilo manje od 7.000 osoba zbog zlouporabe psihokativnih droga, za razliku od prethodnih godina kada je taj broj bio nešto viši od 7.000. Radom na kvaliteti podataka, podaci u ovom izvješću su korigirani u odnosu na preliminarne podatke za 2018. godinu.

Tablica 1. KRETANJE BROJA OSOBA LIJEČENIH ZBOG ZLOUPORABE PSIHOAKTIVNIH DROGA U HRVATSKOJ OD 2000. DO 2018. GODINE

Godina	Broj svih liječenih osoba	Broj svih liječenih osoba zbog opijata	Svi prvi put liječeni	Opijati prvi put liječeni
2000.	3.899	2.520	2.026	1.009
2001.	5.320	3.067	2.548	1.066
2002.	5.811	4.061	2.067	846
2003.	5.678	4.087	1.840	802
2004.	5.768	4.163	1.619	732
2005.	6.668	4.867	1.770	785
2006.	7.427	5.611	2.001	876
2007.	7.464	5.703	1.779	800
2008.	7.506	5.832	1.700	769
2009.	7.733	6.251	1.463	667
2010.	7.550	6.175	1.180	430
2011.	7.665	6.198	1.151	343
2012.	7.855	6.357	1.120	313
2013.	7.857	6.315	1.125	270
2014.	7.812	6.241	1.046	205
2015.	7.533	6.123	844	175
2016.	7.106	5.953	771	178
2017.	7.157	5.773	958	204
2018.	6.761	5.434	876	136

Izvor podataka: HZJZ, Registar osoba liječenih zbog zlouporabe psihoaktivnih droga

Tablica 1. pokazuje da je 2018. godine na liječenje je došlo 6.761 osoba što je za 396 osoba manje nego prethodne godine (7.157 osoba). Od ukupno liječenih, 5.434 je uzimalo opijate (80,4%) a druga psihoaktivna sredstva 1.327 osobe (19,6%). Omjer uzimanih opijata i neopijata sličan je omjeru prethodnih godina.

Tablica 2. BROJ PRVI PUT LIJEČENIH OSOBA UKUPNO, PRVI PUT LIJEČENIH ZBOG ZLOUPORABE OPIJATA TE NEOPIJATA U HRVATSKOJ 2000. - 2018. GODINE

Godina	Prvi put liječeni	Opijatni tip ovisnosti		Neopijatni tip ovisnosti	
		Broj	%	Broj	%
2000.	2.026	1.009	49,8	1.017	50,2
2001.	2.548	1.066	41,8	1.482	58,2
2002.	2.067	846	40,9	1.221	59,1
2003.	1.840	802	43,6	1.038	56,4
2004.	1.619	732	45,2	887	54,8
2005.	1.770	785	44,4	985	55,6
2006.	2.001	876	43,8	1.125	56,2
2007.	1.779	800	45,0	979	55,6
2008.	1.700	769	45,2	931	55,0
2009.	1.463	667	45,6	796	54,8
2010.	1.180	430	36,4	750	63,6
2011.	1.151	343	29,8	808	70,2
2012.	1.120	313	27,9	807	72,1
2013.	1.125	270	24,0	855	76,0
2014.	1.046	205	19,6	841	80,4
2015.	844	175	20,7	669	79,3
2016.	771	178	23,1	593	76,9
2017.	958	204	21,3	754	78,7
2018.	876	136	15,5	740	84,5

Izvor podataka: HZJZ, Registar osoba liječenih zbog zlouporabe psihoaktivnih droga

Tablica 2. pokazuje da je broj osoba koje su u 2018. godini po prvi put bile na liječenju u znatnom padu. Novopridošlih na liječenje bilo je 876 (u 2017. 958 osoba), a novopridošlih opijatnih ovisnika u sustavu. Na svakog novog opijatnog ovisnika ulazi pet neopijatnih ovisnika. Kako ovisnost o opijatima zahtijeva dugotrajni tretman i skrb, zadržavanje opijatskih ovisnika u sustavu zdravstva ukazuje da je liječenje djelotvorno i da heroinski ovisnici nisu prepušteni ulici i kriminalnom miljeu.

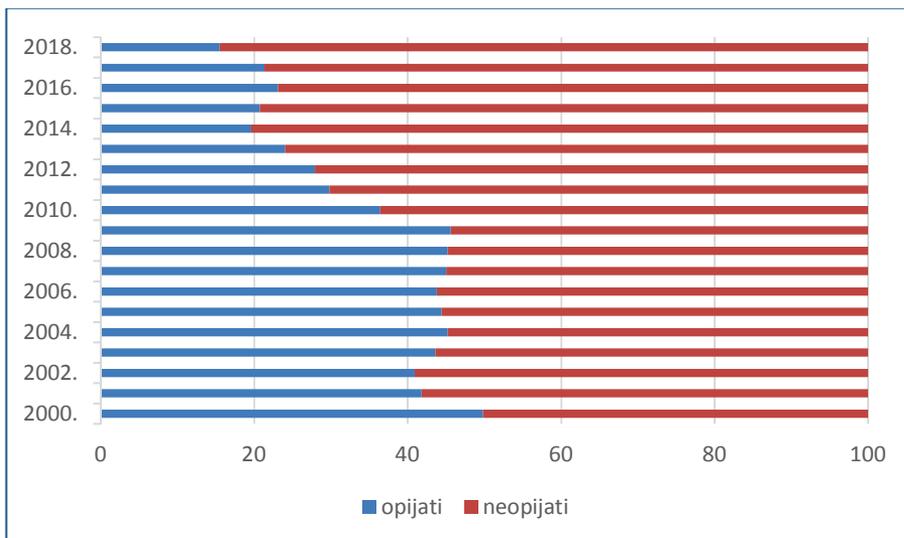
Tablica 3. BROJ I UDIO PRVI PUT LIJEČENIH ZBOG OPIJATSKE I NEOPIJATSKE OVISNOSTI U HRVATSKOJ 2000.-2018. GODINE

Godina	Opijatni tip ovisnosti		Neopijatni tip ovisnosti	
	Prvi put liječeni	Udio prvi put liječenih u ukupnom broju svih liječenih	Prvi put liječeni	Udio prvi put liječenih u ukupnom broju svih liječenih
2000.	1.009	40,0	1.017	73,7
2001.	1.066	34,8	1.482	65,8
2002.	846	20,8	1.221	69,8
2003.	802	19,6	1.038	65,2
2004.	732	17,6	887	55,3
2005.	785	16,1	985	54,7
2006.	876	15,6	1.125	61,9
2007.	800	14,0	979	55,6
2008.	769	13,2	931	55,6
2009.	667	10,7	796	53,7
2010.	430	6,7	750	54,5
2011.	343	5,5	808	55,1
2012.	313	4,9	807	53,9
2013.	270	4,3	855	55,4
2014.	205	3,3	841	55,5
2015.	175	2,8	669	47,4
2016.	178	3,0	593	51,4
2017.	204	3,5	754	54,5
2018.	136	2,5	740	55,8

Izvor podataka: HZJZ, Registar osoba liječenih zbog zlouporabe psihoaktivnih droga

Na ukupno postupno smanjivanje heroinske ovisnosti ukazuje i sve manji broj heroinskih ovisnika koji se prvi put javljaju na liječenje. Trend smanjenja broja novih ovisnika o opijatima i dalje se nastavlja (2014. – 205; 2015. – 175; 2016.- 178; 2017. - 204; 2018. - 136). Ovakvo je kretanje u suglasju sa situacijom u vezi s heroinskom ovisnosti u zemljama Zapadne Europe i u SAD-u, gdje se također opaža njezino smanjenje. Promjene u sredstvima i načinu uzimanja te moguće posljedice i potrebe društvene i medicinske intervencije promatrat će se i analizirati u sljedećim godinama.

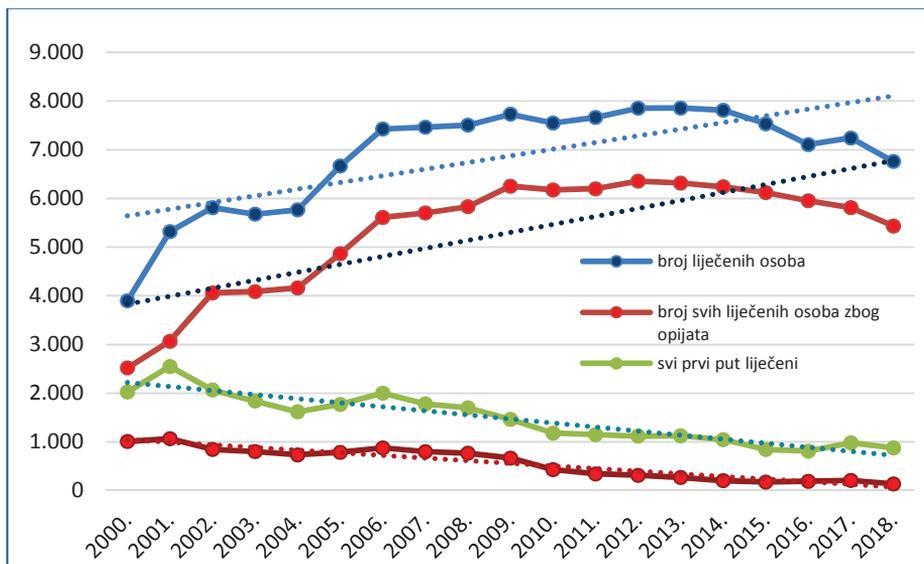
Slika 1. UDIO NOVOLIJEČENIH ZBOG UZIMANJA OPIJATA I NEOPIJATA U RAZDOBLJU 2000.-2018. GODINE

Izvor podataka: HZJZ, Registar osoba liječenih zbog zlouporabe psihoaktivnih droga

Slika 1. pokazuje trendove kretanja opijatske ovisnosti i udio novih zahtjeva za tretmanom u posljednjih desetak godina. Dok je u 2000. godini od ukupno liječenih opijatskih ovisnika njih 40 % bilo prvi put na liječenju, u posljednjih pet godina taj je udio manji od 5 %. U 2018. godini samo je 2,5 % opijatskih ovisnika bilo na liječenju prvi put, a svi ostali su u tretmanu jednu ili više godina.

Slika 2. KRETANJE BROJA OSOBA LIJEČENIH ZBOG ZLOUPORABE PSIHOAKTIVNIH DROGA U HRVATSKOJ OD 2000. DO 2018. GODINE

Izvor podataka: HZJZ, Registar liječenih ovisnika o drogama

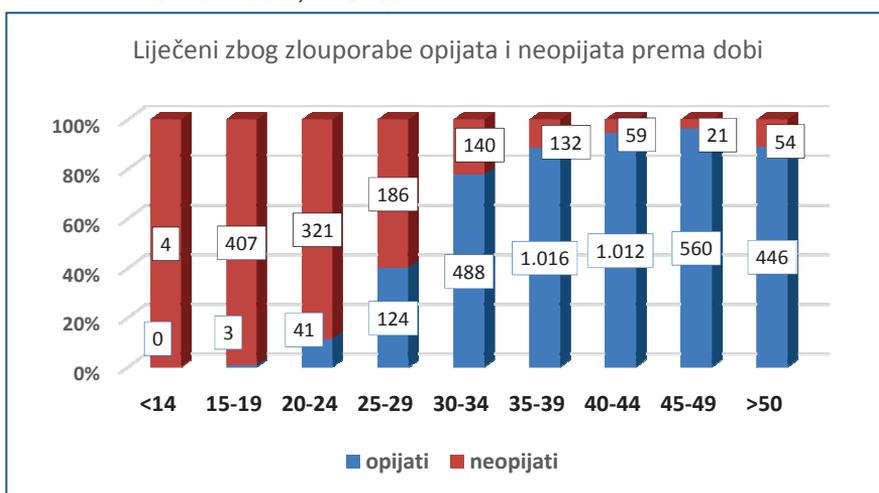
Kao što je istaknuto u uvodnom dijelu, promjena u načinu prikupljanja podataka rezultirala je smanjenim brojem liječenih osoba. Istovremeno, lagani pad vidimo kod svih koji su po prvi put u životu došli na liječenje te prvi put liječenih ovisnika o opijatima. Zadnje četiri godine broj novih opijatnih ovisnika je oko 200, a u 2018. godini taj je broj spao ispod 150.

Tablica 4. LIJEČENI ZBOG ZLOUPORABE PSIHOAKTIVNIH DROGA U 2017. I 2018. GODINI U HRVATSKOJ, PREMA DOBI I SPOLU

Dob	2017.						2018.					
	Muškarci		Žene		Ukupno		Muškarci		Žene		Ukupno	
	Broj	Udio %										
<=14	15	0,3	9	0,7	24	0,3	4	0,1	0	0	4	0
15-19	340	5,8	95	7,5	435	6,1	327	5,9	81	6,9	408	6
20-24	330	5,6	88	7,0	418	5,8	285	5,1	65	5,5	350	5,2
25-29	394	6,7	89	7,0	483	6,7	298	5,3	87	7,4	385	5,7
30-34	935	15,9	272	21,5	1.207	16,9	650	11,6	198	16,8	848	12,5
35-39	1.536	26,1	329	26,0	1.865	26,1	1.287	23,1	321	27,2	1.608	23,8
40-44	1.275	21,6	185	14,6	1.460	20,4	1.386	24,8	212	18	1.598	23,6
45-49	585	9,9	103	8,1	688	9,6	747	13,4	111	9,4	858	12,7
≥50	482	8,2	95	7,5	577	8,1	599	10,7	103	8,7	702	10,4
Ukupno	5.892	100	1.265	100	7.157	100	5.583	100	1.178	100	6.761	100

Prema podacima o spolu i dobi liječenih ovisnika, kao i prethodnih godina, većinu liječenih osoba čine muškarci. Omjer muškaraca i žena iznosi 4,7:1,0. Od ukupno 6.761 liječene osobe bilo je 5.583 muškarca (82,6 %) i 1.178 odnosno 17,4 % žena (2017. - 82,3 % M: 17,7 % Ž). U dobi do 19 godina sveukupno je bilo 412 osoba (6,1 %). Kao i prethodne godine, žene su i dalje najbrojnije u skupini 35 do 39 godina (26,1 %), dok je najviše muškaraca ove godine u dobnoj skupini od 40 do 44 godine (24,8 %).

Slika 3. LIJEČENI ZBOG ZLOUPORABE PSIHOAKTIVNIH DROGA U HRVATSKOJ 2018. GODINE, PO DOBI

Izvor podataka: HZJZ, Registar osoba liječenih zbog zlorabe psihoaktivnih droga

**Tablica 5. PROSJEČNE DOBI OSOBA LIJEČENIH ZBOG ZLOUPORABE
PSIHOAKTIVNIH DROGA U HRVATSKOJ 2007-2018.**

Godina liječenja	Prosječna dob		
	Muškarci	Žene	Ukupno
2007.	29,8	29,2	29,7
2008.	30,1	29,5	30,0
2009.	31,2	30,5	31,1
2010.	31,8	30,6	31,6
2011.	32,4	31,1	32,2
2012.	33,1	31,8	32,8
2013.	34,0	32,9	33,8
2014.	34,7	33,2	34,4
2015.	35,6	34,5	35,0
2016.	36,8	35,4	36,5
2017.	37,6	36,0	37,3
2018.	38,4	36,7	38,1

Kao i u cijeloj Europi, i u Republici Hrvatskoj ovisnička populacija sve više stari te prosječne dobi liječenih osoba (muškaraca i žena) pokazuju trend rasta. Budući da bilježimo liječene osobe zbog zlouporabe i/ili ovisnosti o svim psihoaktivnim drogama, raspon godina je vrlo velik. Najmlađa zabilježena osoba imala je 14, a najstarija 73 godina. Od 2007. godine bilježimo povećanje prosječne dobi i žena i muškaraca, a iznimka nije ni 2018. godina. Prosjek godina za žene je 36,7 godina, a u posljednjih dvanaest godina njihova se prosječna dob povećala za 7,5 godina. Prosječna dob za muškarce je 38,4 godine, a od 2007. godine ona se povećala za 8,6 godina.

RASPODJELA OVISNIKA PO ŽUPANIJAMA I USTANOVAMA LIJEČENJA

Problem bolesti ovisnosti izražen u broju liječenih osoba u odnosu na broj stanovnika pokazuje opterećenost pojedinih područja Hrvatske i raspodjelu ovisnika i konzumenta droga. Broj liječenih ovisnika u pojedinim županijama u odnosu na broj stanovnika županije (100.000 stanovnika dobne skupine od 15 do 64 godine) prikazan je u Tablici 6. Za čitavu Hrvatsku stopa je 234,6 na 100.000 stanovnika dobi od 15 do 64 godina. U sedam županija broj ovisnika na 100.000 stanovnika viši je od prosjeka Hrvatske. To su: Istarska županija (495,2) zatim Zadarska (490,8), Šibensko-kninska (425,4), Grad Zagreb (351,3), Splitsko-dalmatinska (331,9), Dubrovačko-neretvanska (225,2) te Primorsko-goranska (308,0). Ostale županije su imale stope niže od hrvatskog prosjeka. Kako su podaci dostupni samo iz zdravstvenog sektora, za pravu procjenu proširenosti konzumacije droga i ovisnosti o drogama trebalo bi uzeti u obzir podatke iz Ministarstva unutarnjih poslova i Ministarstva pravosuđa o osobama zatečenim u posjedovanju droga te osobama koje su počinile kazneno djelo u vezi s drogama, a isto tako i osobe koje se nalaze u terapijskim zajednicama prema mjestu prebivališta. Tek potpunom analizom podataka iz više izvora mogla bi se dobiti potpunija i sveobuhvatnija slika problematike povezane sa zlouporabom droga u čitavoj zemlji.

Kao i na općenitu pojavnost bolesti i poremećaja, tako i na problematiku u vezi s ovisnostima mogu djelovati populacijske, prostorne i ekonomske značajke županije. Ličko-senjska županija je, primjerice, županija s relativno starim stanovništvom i nepovoljnim socio-ekonomskim uvjetima. Iako se u priobalnom dijelu Hrvatske, osobito na otocima, ljeti ostvaruju mnoge prednosti turizma, zimski mjeseci u manjim sredinama nose prijetnju dosade i manjka interesa i aktivnosti.

Tablica 6. OSOBE LIJEČENE ZBOG ZLOUPORABE PSIHOAKTIVNIH DROGA I STOPE NA 100.000 STANOVNIKA U DOBI OD 15. DO 64. GODINE, OSOBE PRVI PUT LIJEČENE PREMA ŽUPANIJI PREBIVALIŠTA U HRVATSKOJ 2018. GODINE

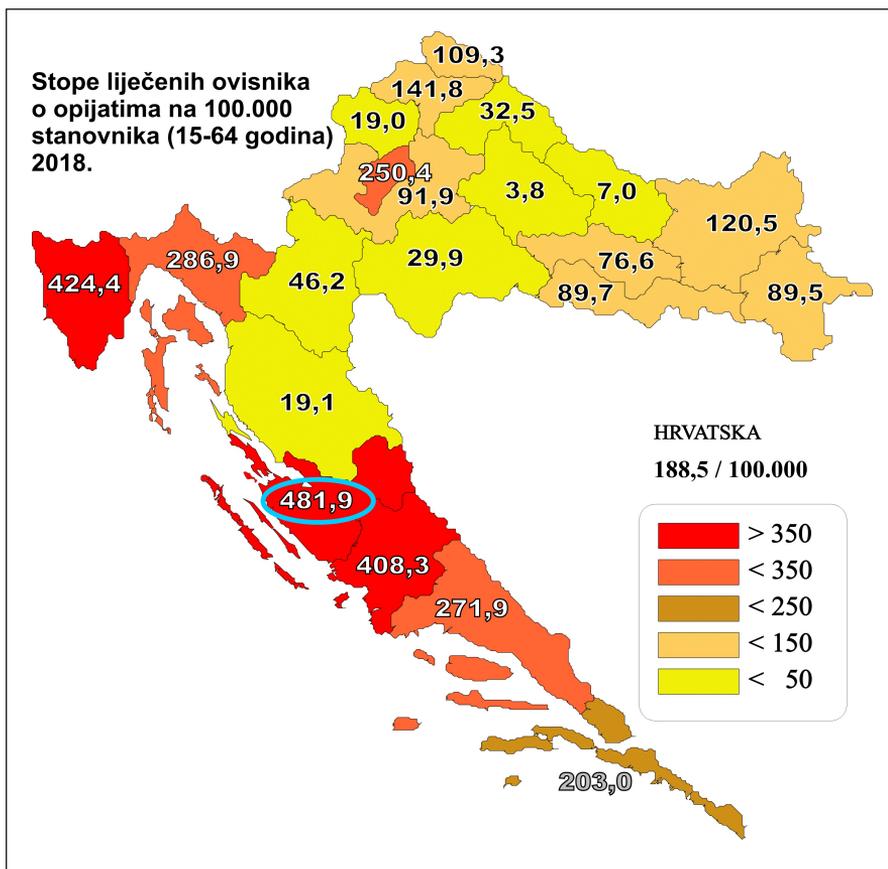
Županija	Liječene osobe ukupno					Prvi put liječeni			
	Broj	Broj stanovnika	Stopa na 100.000*	Od toga opijati	stopa na 100.000*	Svi tipovi ovisnosti	Udio od liječenih osoba u županiji (%)	Od toga opijatni tip	Udio od prvi put liječenih u županiji (%)
Grad Zagreb	1887	537.188	351,3	1.345	250,4	363	19,2	21	5,8
Zagrebačka	283	215.411	131,4	198	91,9	52	18,4	5	9,6
Krapinsko-zagorska	36	89.545	40,2	17	19,0	9	25,0	1	11,1
Sisačko-moslavačka	87	113.750	76,5	34	29,9	36	41,4	3	8,3
Karlovačka	55	84.359	65,2	39	46,2	6	10,9	1	16,7
Varaždinska	198	119.212	166,1	169	141,8	17	8,6	3	17,6
Koprivničko-križevačka	50	76.937	65,0	25	32,5	11	22,0	1	9,1
Bjelovarsko-bilogorska	14	79.310	17,7	3	3,8	8	57,1	0	0,0
Primorsko-goranska	626	203.224	308,0	583	286,9	36	5,8	13	36,1
Ličko-senjska	14	31.428	44,5	6	19,1	8	57,1	1	12,5
Virovitičko-podravska	24	56.797	42,3	4	7,0	17	70,8	0	0,0
Požeško-slavonska	52	50.892	102,2	39	76,6	10	19,2	1	10,0
Brodsko-posavska	105	103.668	101,3	93	89,7	8	7,6	2	25,0
Zadarska	548	111.652	490,8	538	481,9	17	3,1	12	70,6
Osječko-baranjska	340	206.692	164,5	249	120,5	46	13,5	13	28,3
Šibensko-kninska	298	70.048	425,4	286	408,3	13	4,4	6	46,2
Vukovarsko-srijemska	112	118.382	94,6	106	89,5	2	1,8	0	0,0
Splitsko-dalmatinska	1010	304.915	331,2	829	271,9	130	12,9	28	21,5
Istarska	707	142.780	495,2	606	424,4	55	7,8	8	14,5
Dubrovačko-neretvanska	182	80.804	225,2	164	203,0	9	4,9	6	66,7
Međimurska	114	76.834	148,4	84	109,3	14	12,3	4	28,6
Ukupno Hrvatska	6.742	2.873.828	234,6	5.417	188,5	867	12,9	129	14,9
Druge države	19			17		9		7	
UKUPNO	6.761			5.434		876	13	136	15,5

*Stopa na 100.000 stanovnika dobi od 15 do 64 godina (Popis stanovništva 2011. DZS)

Izvor podataka: HZJZ, Registar osoba liječenih zbog zlouporabe psihoaktivnih droga

Prikaz stope lijećenih ovisnika koji su ovisni o opijatima prema županiji stanovanja liječene osobe pokazuje vrlo slične rezultate. Najvišu stopu imala je Zadarska (481,9), zatim Istarska županija (424,7), Šibensko-kninska (408,3), Primorsko-goranska (286,9), Splitsko-dalmatinska (271,9), Grad Zagreb (250,4) te Dubrovačko-neretvanska (203,0). Za cijelu Hrvatsku stopa je iznosila 188,5 (u 2017.- 200,3; 2016.- 246,5; u 2015.- 212,3; u 2014. godini 216,1; u 2013. godini 218,7; u 2012. godini 220,2). U odnosu na prošlu godinu nije došlo do značajnije promjene u redosljedu županija.

Slika 4. LIJEČENI OVISNICI O OPIJATIMA U HRVATSKOJ PO ŽUPANIJAMA 2018. GODINE, STOPE NA 100.000 STANOVNIKA

Izvor podataka: HZJZ, Registar osoba lijećenih zbog zlouporabe psihoaktivnih droga

Tablica 7. BROJ OSOBA LIJEČENIH ZBOG ZLOUPORABE PSIHOAKTIVNIH DROGA U IZVANBOLNIČKIM UVJETIMA U HRVATSKOJ 2018. GODINE, BROJ I UDIO OSOBA LIJEČENIH ZBOG ZLOUPORABE OPIJATA U IZVANBOLNIČKIM UVJETIMA, TE BROJ I UDIO OSOBA LIJEČENIH ZBOG OPIJATNE OVISNOSTI ZBRINUTIH NA ODRŽAVANJU FARMAKOTERAPIJOM

Služba za prevenciju i izvanbolničko liječenje ovisnosti	Broj liječenih osoba	%	Broj liječenih zbog opijata	%	Broj opij. ovisnika zbrinutih na održavanju	Udio održavanih od liječenih zbog opijata (%)
Grad Zagreb – ZJZ Služba za prevenciju ovisnosti	1.018	15,4	538	10	423	78,6
Zagrebačka županija - ZJZ Služba za prevenciju ovisnosti	120	1,8	84	1,6	46	54,8
Krapinsko-zagorska županija - ZJZ Služba za prevenciju ovisnosti	20	0,3	6	0,1	6	100,0
Sisačko-moslavačka županija - ZJZ Služba za prevenciju ovisnosti	57	0,9	19	0,4	13	68,4
Karlovačka županija – ZJZ Savjetovalište za suzbijanje ovisnosti	42	0,6	24	0,4	19	79,2
Varaždinska županija - ZJZ Služba za prevenciju i liječenje	200	3,0	177	3,3	166	93,8
Koprivničko-križevačka županija - ZJZ Služba za prevenciju ovisnosti	35	0,5	16	0,3	16	100
Bjelovarsko-bilogorska županija - ZJZ Služba za prevenciju ovisnosti	2	0,0	0	0,0	0	0,0
Primorsko-goranska županija - ZJZ Služba za prevenciju i liječenje	679	10,3	594	11,0	496	83,5
Ličko-senjska županija - ZJZ Služba za prevenciju ovisnosti	0	0,0	0	0,0	0	0,0
Virovitičko-podravska županija - ZJZ Služba za prevenciju ovisnosti	19	0,3	1	0,0	1	100
Požeško-slavonska županija - ZJZ Služba za prevenciju ovisnosti	42	0,6	32	0,6	22	68,8
Brodsko-posavska županija - ZJZ Služba za prevenciju ovisnosti	96	1,5	89	1,6	72	80,9
Zadarska županija - ZJZ Služba za prevenciju ovisnosti	554	8,4	550	10,2	513	93,3
Osječko-baranjska županija - ZJZ Služba za prevenciju ovisnosti	297	4,5	210	3,9	177	84,3
Šibensko-kninska županija - ZJZ Služba za liječenje ovisnika	282	4,3	273	5,1	243	89,0
Vukovarsko-srijemska županija - ZJZ Služba za prevenciju ovisnosti	110	1,7	109	2,0	107	98,2
Splitsko-dalmatinska županija - ZJZ Služba za prevenciju ovisnosti	1.066	16,1	892	16,5	769	86,2
Istarska županija - ZJZ Služba za prevenciju ovisnosti	605	9,1	514	9,5	417	81,4
Poreč - Savjetovalište za prevenciju ovisnosti	117	1,8	115	2,1	40	34,8
Dubrovačko-neretvanska županija - ZJZ Služba za prevenciju ovisnosti	168	2,5	156	2,9	125	80,1
Međimurska županija – ZJZ Služba za prevenciju ovisnosti	100	1,5	72	1,3	52	72,2
KB „Sestre milosrdnice” – poliklinika	989	14,9	935	17,3	870	93,0
UKUPNO SLUŽBE ZA PREVENCIJU I IZVANBOLNIČKO LIJEČENJE	6.618	100,0	5.404	100,0	4.593	85,0

Izvor podataka: HZJZ, Registar osoba liječenih zbog zlouporabe psihoaktivnih droga

Od osoba koje su liječene izvanbolnički (i poliklinika), najviše ih je bilo u Nastavnom zavodu za javno Splitsko-dalmatinske županije (1.066 – 16,1%). Ova županijska Služba funkcionira zbog zemljopisne razvedenosti kao „mala županijska mreža“, kao i Primorsko-goranska te Dubrovačko-neretvanska. Zbog već spomenute zemljopisne razvedenosti ove županije bilo je potrebno formirati više jedinica za liječenje, pa tako jedinice djeluju osim u Splitu još i u Omišu, Hvaru, Makarskoj, Sinju, otoku Braču, Visu i Vrgorcu. Osim toga, njihovi djelatnici surađuju i sa njima najbližim terapijskim zajednicama. Na drugom mjestu je Služba za mentalno zdravlje i prevenciju ovisnosti - Nastavnog zavoda za javno zdravstvo „Dr. Andrija Štampar“ (Grada Zagreba) 1.018 – 15,4 %. U poliklinici Kliničkog bolničkog centra „Sestre milosrdnice“ je ustvari počelo liječenje ovisnika o psihoaktivnim drogama ai alkoholu pa se nalazi ovdje među izvanbolnički lijećenim osobama. U 2018. godini je imala 989 liječenih osoba (14,8%).

U Istarskoj županiji osim središnje Službe u Puli djeluje i Savjetovalište za prevenciju ovisnosti u Poreču. Kad zbrojimo udio ove dvije lokacije, njihov udio iznosi 9,1% (605 osoba). U Primorsko-goranskoj županiji na liječenju je bilo 679 osoba (10,3%). U Zadarskoj Službi je bilo na liječenju 554 osobe (8,4%). U pojedine županijske Službe na liječenje ovisnosti dolazi vrlo mali broj ovisnika o psihoaktivnim drogama pa njihovi djelatnici više vremena posvećuju preventivnom radu npr. Krapinsko-zagorskoj (20 osoba), Koprivničko-križevačkoj (35 osoba), Požeško-slavonskoj (42 osobe) te Virovitičko-podravskoj (19 osoba). U timu prevencije ovisnosti, izvanbolničkog liječenja i zaštite mentalnog zdravlja Bjelovarsko-bilogorske županije liječene su dvije osobe dok u Ličko-senjskoj niti u 2018. godini nije na liječenju bila niti jedna osoba, nego su se bavili preventivnim radom.

Tablica 8. BROJ OSOBA BOLNIČKI LIJEČENIH ZBOG ZLOUPORABE PSIHOAKTIVNIH DROGA U HRVATSKOJ 2018. GODINE

Stacionarna zdravstvena ustanova	Broj liječenih osoba	Stacionarni boravci		Dnevna bolnica
		Broj	%	Broj
Psihijatrijska bolnica Vrapče	238	303	39,9	2
Klinička bolnica "Sestre milosrdnice"	55	147	19,3	7
Psihijatrijska bolnica Sv. Ivan, Jankomir	39	55	7,2	2
KBC Zagreb (Rebro)	10	13	1,7	1
NPS bolnica "Dr. I. Barbot" Popovača	16	21	2,8	-
Opća bolnica Karlovac	2	2	0,3	-
Opća bolnica Varaždin	4	5	0,7	1
Opća bolnica „dr. T. Bardek“ Koprivnica	4	4	0,5	-
Opća bolnica Bjelovar	5	5	0,7	-
Klinička bolnički centar Rijeka	12	19	2,5	3
Psihijatrijska bolnica Rab	65	82	10,8	-
Opća bolnica "Dr. J. Benčević", Slavonski Brod	5	5	0,7	-
Opća bolnica Zadar	1	3	0,4	1
Psihijatrijska bolnica Ugljan	1	1	0,1	-
Klinička bolnica Osijek	3	5	0,7	1
Opća bolnica Šibenik	3	3	0,4	1
Opća bolnica Vukovar	3	3	0,4	-
Opća bolnica Vinkovci	2	3	0,4	-
Klinička bolnica Split	28	28	3,7	4
Opća bolnica Pula	11	15	2,0	-
Opća bolnica Dubrovnik	9	10	1,3	1
Županijska bolnica Čakovec	2	4	0,5	1
Županijska bolnica Našice	2	2	0,3	-
Opća bolnica Nova Gradiška	1	1	0,1	-
Psihijatrijska bolnica za djecu i mladež, Zagreb	2	2	0,3	-
Klinička bolnica Dubrava	1	1	0,1	-
Opća bolnica Zabok	1	1	0,1	1
Psihijatrijska bolnica Lopača	2	17	2,2	-
UKUPNO STACIONARNE ZDRAVSTVENE USTANOVE	527	760	100,0	26

Izvor podataka: HZJZ, Registar osoba liječenih zbog zlouporabe psihoaktivnih droga

U stacionarnim zdravstvenim ustanovama tijekom 2018. godine liječeno je 610 osoba. Sveukupno su bile na liječenju 767 puta što prosječno iznosi 1,3 boravka po osobi. Najviše hospitaliziranih bilo je u Klinici za psihijatriju Vrapče, gdje je liječeno 212 osoba u 276 boravaka (1,3 boravka po osobi). U Kliničkom bolničkom centru „Sestre milosrdnice“ stacionarno je liječeno 165 osoba u 176 boravaka (1,1 boravak po osobi). U Psihijatrijskoj bolnici Rab na liječenju je bilo 97 osobe u 115 boravaka (1,2 boravka po osobi). U Psihijatrijskoj bolnici „Sveti Ivan“ (Jankomir) liječene su 34 osobe u 55 boravka (1,6 boravaka po osobi). Osim toga, sedam osoba je liječeno u dnevnoj bolnici. Isto tako, sedam osoba je bilo u dnevnoj bolnici i u KBC-u Rijeka. Sveukupno je 25 osoba liječeno u dnevnoj bolnici.

SOCIO-EKONOMSKE ZNAČAJKE OSOBA LIJEČENIH ZBOG ZLOUPORABE PSIHOAKTIVNIH DROGA U HRVATSKOJ 2018. GODINE

Tablica 9. OSOBE LIJEČENE ZBOG ZLOUPORABE OPIJATA U HRVATSKOJ 2018. GODINE PREMA STUPNJU OBRAZOVANJA I DOBI

Dobne skupine (5god.)	Najviši stupanj obrazovanja									Ukupno
	Nezavršena osnovna škola	Završena osnovna škola	Nezavršena srednja škola	Završena srednja škola	Nezavršena viša škola ili fakultet	Završena viša škola	Završen fakultet	Drugo	Nepoznato	
≤ 14	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
15-19	-	2	-	2	-	-	-	-	-	4
20-24	1	12	14	23	4	-	-	-	-	54
25-29	10	15	31	107	3	4	3	-	5	178
30-34	19	55	127	459	9	10	7	-	16	702
35-39	21	92	169	1.059	34	51	34	1	18	1.479
40-44	29	100	196	1.076	35	57	26	-	18	1.528
45-49	4	56	110	581	25	41	12	-	5	834
≥50	4	51	76	458	19	23	16	-	8	655
Ukupno	79	383	723	3.765	129	186	98	1	70	5.434
%	1,5	7,1	13,3	69,3	2,4	3,4	1,8	0,01	1,3	100,0

Izvor podataka: HZJZ, Registar osoba liječenih zbog zlouporabe psihoaktivnih droga

Vrlo slično kao i godinu ranije, među liječenima zbog ovisnosti o opijatima, kao i prethodnih godina, najveći broj liječenih osoba ima završenu srednju školu (3.765 osoba, odnosno 69,3 %), a nezavršenu srednju školu 723 osobe (13,3 %). Samo osnovnu školu završilo je 383 osobe (7,1 %). Niti najosnovnije školovanje nema 79 osoba, svi su stariji od 19 godina, te vjerojatno niti neće nikada završiti osnovnu školu. Završenu višu školu i/ili fakultet ima 284 osobe (5,2 %).

Tablica 10. OSOBE LIJEČENE ZBOG ZLOUPORABE NEOPIJATA U HRVATSKOJ 2018. GODINE PREMA STUPNJU OBRAZOVANJA I DOBI

Dobne skupine (5 god.)	Najviši stupanj obrazovanja									Ukupno
	Nezavršena osnovna škola	Završena osnovna škola	Nezavršena srednja škola	Završena srednja škola	Nezavršena viša škola ili fakultet	Završena viša škola	Završen fakultet	Drugo	Nepoznato	
≤14	4	-	-	-	-	-	-	-	-	4
15-19	17	84	250	41	7	-	-	1	4	404
20-24	1	19	40	191	36	1	1	1	6	296
25-29	1	12	17	143	19	9	3	-	3	207
30-34	-	3	9	100	3	13	15	-	3	146
35-39	1	6	8	95	4	8	6	-	1	129
40-44	-	7	6	41	-	6	9	-	1	70
45-49	-	2	2	13	1	-	4	-	2	24
≥50	1	5	4	27	-	5	3	-	2	47
Ukupno	25	138	336	651	70	42	41	2	22	1.327
%	1,9	10,4	25,3	49,1	5,3	3,2	3,1	0,2	1,7	100,0

Izvor podataka: HZJZ, Registar osoba liječenih zbog zlouporabe psihoaktivnih droga

I među osobama koje su liječene zbog zlouporabe neopijata, najviše ih je također završilo srednju školu, ali manje nego među ovisnicima o opijatima – 651 (49,1%). Od 336 osoba (25,3%) koje imaju nezavršenu srednju školu njih 86 je starije od 19 godina, te je mala šansa da će dovršiti barem srednjoškolsko obrazovanje. Završenu osnovnu školu ima 138 osobe što čini 10,4%, a među njima je najviše dobne skupine od 15 do 19 godina, što znači da nisu nastavili ili su napustili srednjoškolsko obrazovanje. Osnovnu školu nije završilo 25 osoba (1,9%). Bez obzira što je to relativno malen udio, njih četvero je starije od 19 godina pa je to najvjerojatnije i kraj njihovog obrazovanja. Završenu višu školu ili fakultet ima 83 osobe (6,3%) svih liječenih zbog zlouporabe neopijata.

U cjelokupnom liječenju osoba s problemima u vezi zlouporabe psihoaktivnih sredstava vrlo bitan element je resocijalizacija, odnosno uključivanje u društvo kao aktivni članovi. Stoga je važno da im se omogući doškolovanje, prekvalifikacija ili stjecanje posebnih vještina i znanja koje bi im olakšale zapošljavanje i konkurentnost na tržištu rada.

Tablica 11. OSOBE LIJEČENE ZBOG ZLOUPORABE OPIJATA U HRVATSKOJ 2018. GODINE PREMA RADNOM STATUSU I DOBI

Dobne skupine (5god.)	Radni status									Ukupno
	Redovan posao	Povremeni posao	Rad „na crno“	Nezaposlen	Učenik	Student	Umirovljenik	Samostalna djelatnost	Nepoznato	
≤14	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
15-19	-	-	-	3	-	-	-	-	-	3
20-24	5	103	7	53	-	3	-	-	-	41
25-29	20	23	14	132	1	8	-	5	1	124
30-34	191	71	44	305	1	2	4	14	3	488
35-39	441	152	118	648	-	2	18	26	8	1.016
40-44	409	214	110	483	-	3	71	45	6	1.012
45-49	162	280	57	251	-	1	143	27	2	560
≥50	83	223	44	215	-	-	158	19	2	446
Ukupno	1.311	1.066	394	2.090	2	19	394	136	22	5.434
%	35,5	19,6	10,7	38,4	0,1	0,5	10,7	3,7	0,6	100,0

Izvor podataka: HZJZ, Registar osoba liječenih zbog zlouporabe psihoaktivnih droga

Nezaposlenost kao veliki problem društva pogađa i osobe liječene zbog zlouporabe droga (2.090 osoba – 38,4 %).

U 2018. godini je 1.311 osoba bilo u stalnom radnom odnosu (35,5 %) dok je još 1.066 (19,6 %) imalo povremeno zaposlenje. „Na crno“ je radilo 394 osoba (10,7 %). Nekom samostalnom djelatnosti, prema njihovom navodu, bavilo se 136 osoba (3,7 %).

Među osobe koje imaju kakav-takav prihod svaki mjesec ubrajamo redovito zaposlene, povremeno zaposlene, umirovljenike i samostalnu djelatnost. Njihov udio se ove godine povećao u odnosu na prethodne. Bilo ih je svega 53,5 %, oko šest posto više nego prošle godine.

Na školovanju se nalazi 21 ovisnik o opijatima, od toga su dva učenika, a 21 je student.

Tablica 12. OSOBE LIJEČENE ZBOG ZLOUPORABE NEOPIJATA U HRVATSKOJ 2018. GODINE PREMA RADNOM STATUSU I DOBI

Dobne skupine (5 god.)	Radni status									Ukupno
	Redovan posao	Povremeni posao	Rad „na crno“	Nezaposlen	Učenik	Student	Umirovljenik	Samostalna djelatnost	Nepoznato	
≤14	-	-	-	-	4	-	-	-	-	4
15-19	8	15	1	48	327	8	-	-	3	407
20-24	65	53	3	104	17	71	1	2	5	321
25-29	59	27	6	67	-	20	-	4	3	186
30-34	45	23	4	59	1	1	-	5	2	140
35-39	53	17	3	45	-	-	2	8	4	132
40-44	26	7	2	16	-	-	3	3	2	59
45-49	6	3	-	6	-	-	4	2	-	21
≥50	9	1	-	19	-	-	22	2	1	54
Ukupno	271	146	19	364	349	100	32	26	20	1.327
%	20,4	11,0	1,4	27,4	26,3	7,5	2,4	2,0	1,5	100

Izvor podataka: HZJZ, Registar osoba liječenih zbog zlouporabe psihoaktivnih droga

Među osobama liječenim zbog uzimanja neopijata bilo je 449 (33,8 %) osoba koje se još školuju, što je nešto više nego godinu ranije. Liječilo se 349 učenika (26,3 %), a studenata 100 - 7,5%. Redoviti ili povremeni posao je imalo 31,4 % osoba (417). Samostalnom djelatnosti bavilo se još 26 osoba (2 %). Ove je godine, kao i prethodne, gotovo svaka treća osoba bila nezaposlena.

Tablica 13. OSOBE LIJEČENE ZBOG ZLOUPORABE OPIJATA U HRVATSKOJ 2017. GODINE PREMA UVJETIMA ŽIVOTA I DOBI

Dobne skupine (5 god.)	Sadašnji uvjeti života								Ukupno
	Živi sam	S primarnom obitelji (roditelji)	Sam s djetetom	S partnerom	S partnerom i djetetom	S prijateljima	Drugo	Nepoznato	
≤14	-	-	-	-	-	-	-	-	-
15-19	1	3	-	-	-	-	-	-	4
20-24	8	29	-	5	2	2	7	1	54
25-29	17	89	3	25	18	5	21	-	178
30-34	91	304	11	97	119	3	73	4	702
35-39	233	595	35	170	307	9	124	6	1.479
40-44	302	654	34	181	321	18	106	2	1.528
45-49	189	271	28	92	187	6	60	1	834
≥50	213	151	33	95	113	6	42	2	655
Ukupno	1.054	2.006	144	665	1.067	49	433	16	5.434
%	19,4	36,9	2,7	12,2	19,6	0,9	7,9	0,3	100,0

Izvor podataka: HZJZ, Registar osoba liječenih zbog zlouporabe psihoaktivnih droga

Najviše osoba liječenih zbog uzimanja opijata, kao i ranijih godina je živjelo s primarnom obitelji (2.006 - 36,9%). S partnerom i djetetom živjelo je 1.067 osoba (19,6%). Samo s partnerom ih je živjelo 665 (12,2%), a sami s djetetom njih 144 (2,7%). Same žive 1.054 (19,4%) liječene osobe, kao i prethodne godine. Iz ovih podataka vidimo da je kod nas obitelj još uvijek uključena u proces liječenja svojih članova koji su postali ovisnici o drogama.

Tablica 14. OSOBE LIJEČENE ZBOG ZLOUPORABE NEOPIJATA U HRVATSKOJ 2018. GODINE PREMA UVJETIMA ŽIVOTA I DOBI

Dobne skupine (5 godina)	Sadašnji uvjeti života								Ukupno
	Živi sam	S primarnom obitelji (roditelj)	Sam s djetetom	S partnerom	S partnerom i djetetom	S prijateljima	Drugo	Nepoznato	
≤14	-	3	-	-	-	-	1	-	4
15-19	3	333	1	4	1	2	56	4	404
20-24	23	226	2	8	2	6	26	3	296
25-29	24	137	2	17	10	3	11	-	207
30-34	20	69	3	15	24	1	13	1	146
35-39	24	45	5	10	33	3	6	3	129
40-44	17	23	3	8	12	-	6	1	70
45-49	10	3	3	1	4	-	3	-	24
≥50	16	6	3	7	6	-	6	3	47
Ukupno	137	844	22	70	92	15	128	15	1.327
%	10,3	63,6	1,7	5,3	6,9	1,1	9,7	1,1	100,0

Izvor podataka: HZJZ, Registar osoba liječenih zbog zlouporabe psihoaktivnih droga

Kao i kod osoba liječenih zbog opijata, i kod osoba koje su liječene zbog drugih psihoaktivnih droga najviše su zastupljeni oni koji žive u svojoj primarnoj obitelji, s roditeljima - 844 osobe (63,6 %), što je nešto manje nego prethodne godine (933 - 67,4 %). Samo s partnerom živi 70, tj. 5,3 % osoba, a s partnerom i djetetom živi njih 92 – 6,9 %. Da žive same izjavilo je 10,3% osoba, dva posto više u odnosu na 2017. godinu.

Tablica 15. OSOBE LIJEČENE ZBOG ZLOUPORABE DROGA U HRVATSKOJ 2018. GODINE PREMA RODITELJSKOM STATUSU

Ima li djece	Spol				Ukupno	
	Muški		Ženski			
	Broj	%	Broj	%	Broj	%
Da	1.945	34,8	625	53,1	2.570	38
Da, oduzeta roditeljska prava	20	0,4	26	2,2	46	0,7
Nadzor nad roditeljskim pravom	2	0,04	2	0,2	4	0,1
Ne	3.569	63,9	512	43,5	4.081	60,4
Nepoznato	47	0,8	13	1,1	60	0,9
Ukupno	5.583	100,0	1.178	100,0	6.761	100,0

Izvor podataka: HZJZ, Registar osoba lijećenih zbog zlouporabe psihoaktivnih droga

Od svih osoba lijećenih u 2018. godini iz podataka o roditeljskom statusu vidljivo je da ih 2.570 (38 %) ima djecu. Prema roditeljskom statusu, ima više žene koje su majke (53,1 %) od muškaraca očeva (34,8 %). Šezdeset jedna osoba izjavila je da su joj oduzeta roditeljska prava, a četiri osobe da se nad roditeljskim pravima provodi nadzor. Sama činjenica da su roditelji ili jedan roditelj ovisnici ne uvjetuje ograničavanje roditeljskih prava, ali zahtijeva učinkovit nadzor sustava socijalne skrbi, kako ne bi došlo do zanemarivanja ili zlostavljanja djece.

Tablica 16. OSOBE LIJEČENE ZBOG ZLOUPORABE PSIHOAKTIVNIH DROGA U HRVATSKOJ 2018. GODINE KOJE IMAJU DJECU PREMA BRAČNOM STATUSU I ŽIVOTU S DRUGIM UŽIVAOCEM PSIHOAKTIVNIH DROGA

Bračni status ovisnika	Živi s drugim uživaocima						Ukupno	
	Da	%	Ne	%	Nepoznato	%		
U braku	164	38,9	842	39,1	3	7,1	1.009	38,5
Izvanbračna zajednica	138	32,7	294	13,6	21	50,0	453	17,3
Rastavljen/a	55	13,0	607	28,2	8	19,0	670	25,6
Udovac - Udovica	8	1,9	52	2,4	6	14,3	66	2,5
Neudana - Neoženjen	57	13,5	350	16,2	3	7,1	410	15,6
Nepoznato	0	0	11	0,5	1	2,4	12	0,5
Ukupno	422	100,0	2.156	100,0	42	100,0	2.620	100,0

Izvor podataka: HZJZ, Registar osoba lijećenih zbog zlouporabe psihoaktivnih droga

Analizom podataka lijećenih osoba koje su izjavile da imaju djecu vidljivo je da 2.156 (82,3%) osoba bez obzira na bračni status ne žive s drugim uživaocima, dok su 422 osobe (16,1%) koje imaju djecu izjavile da žive s drugim uživaocima. Od 2.620 osoba koje imaju djecu, njih 164 (6,3%) je u braku, a 138 (5,3%) u izvanbračnoj zajednici s drugim ovisnikom ili ovisnicom. Od osoba koje su u braku (1.009) njih 164 je u braku s drugim ovisnikom/ovisnicom (16,2%). Još je „teža“ situacija kod izvanbračnih zajednica. Od 453 osobe koje imaju djecu, a žive u izvanbračnoj zajednici, njih 138 (30,4%) za partnera/icu ima ovisnika o drogama. Sociološki to ukazuje na relativnu zatvorenost i međuovisnost ovisničke populacije, pri čemu su najviše ugrožena djeca u takvim obiteljima.

Tablica 17. OSOBE LIJEČENE U HRVATSKOJ ZBOG ZLOUPORABE DRUGA U RAZDOBLJU 2014.-2018. GODINE PREMA GLAVNOM SREDSTVU OVISNOSTI

Vrsta glavnog sredstva	Broj liječenih osoba									
	2014.		2015.		2016.		2017.		2018.	
	Broj	%	Broj	%	Broj	%	Broj	%	Broj	%
Opijati	6.241	79,9	6.123	81,3	5.953	83,8	5.773	80,7	5.434	80,4
Kokain	132	1,7	106	1,4	105	1,5	111	1,6	124	1,8
Stimulativna sredstva	132	1,7	142	1,9	144	2,0	158	2,2	121	1,8
Sedativi	157	2,0	108	1,4	113	1,6	138	1,9	107	1,6
Halucinogeni	4	0,1	3	0,0	-	-	3	-	3	0,04
Hlajpljiva otapala	2	0,0	1	0,0	2	0,0	2	0,0	1	0,01
Kanabinoidi	1.103	14,1	967	12,8	741	10,4	925	12,9	956	14,1
Više i ostalo	105	1,3	83	1,1	48	0,7	47	0,7	15	0,2
Ukupno	7.812	100,0	7.533	100,0	7.106	100,0	7.157	100,0	6.761	100,0

Izvor podataka: HZJZ, Registar osoba liječenih zbog zlouporabe psihoaktivnih droga

Prema podacima o glavnom sredstvu ovisnosti, vidljiv je najveći udio osoba koje na liječenje dolaze zbog opijata. Ovisnici o opijatima imaju najveću potrebu za liječenjem te se najdulje zadržavaju na tretmanu i to su neki od razloga zbog kojih oni prevladavaju. Uzimanje heroína, uglavnom intravenozno, povezano je s ozbiljnim društvenim i javnozdravstvenim problemima. Zlouporaba heroína praćena je brzim razvojem tolerancije na ovisnost. Više od 90 % osoba, ako sredstvo uzimaju svakodnevno tijekom mjesec dana ili kraće, postat će psihički i fizički ovisno. Neki od ovisnika, kako bi postigli stanje da koriste manje opijata, dolaze na supstitucijsku terapiju gdje dio heroína bude zamijenjen metadonom. Sustav za liječenje problema sa psihoaktivnim drogama još uvijek se bavi „starim“ heroínskimi ovisnicima, a nešto manje ostalim vrstama droga. Trend zlouporabe kanabinoida je u laganom porastu u posljednje 4 godine, a 2018. godine je iznosio 14,1 %. Udio osoba liječenih zbog ovisnosti o sedativima je više-manje i dalje ispod 2 %, a u 2018. godini taj je udio iznosio 1,6 %. Zlouporaba droga često dovodi do anksioznosti i nesanicе pa liječnici pacijentima često propisuju benzodiazepine ili ih sami kupuju. Konzumenti podsvjesno žele pomoći sami sebi ili povećati djelovanje opioida. Kad

se primjenjuju intravenozno, mogu produžiti intenzitet i trajanje opioidnih djelovanja. To je jedan od razloga zašto ih bolesnici koriste. Oni i inače pomažu kod određenih psihijatrijskih poremećaja, negativnih emocionalnih stanja te kod započinjanja apstinencije od alkohola i kokaina. Situacija sa zlorabom kokaina je vrlo slična kao i udio sedativa. Udio kokaina u 2018. godini je iznosio 1,8 % (2017. godine iznosio je 1,6 %, a 2016. 1,5 %). Udio stimulativnih sredstava bio je 1,8 %, a godinu ranije je iznosio 2,2 %.

Tablica 18. BROJ LIJEČENIH OSOBA ZBOG ZLOUPORABE DROGA U HRVATSKOJ 2018. GODINE, PREMA DOBI I GLAVNOM SREDSTVU

Glavno sredstvo	Dobne skupine									Ukupno	%
	≤14	15-19	20-24	25-29	30-34	35-39	40-44	45-49	≥50		
Heroin	-	1	30	131	599	1.361	1.436	791	630	4.979	73,3
Metadon	-	-	5	10	35	41	43	24	16	174	2,6
Ostali opijati	-	-	-	1	4	4	1	-	2	12	0,2
Buprenorfin	-	3	17	34	59	65	42	15	7	242	3,6
Tramadol	-	-	2	2	5	8	6	4	-	27	0,4
Fentanyl	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	0,0
Kokain	-	6	11	26	27	30	14	4	6	124	1,8
Amfetamini	-	20	14	15	21	10	4	-	-	84	1,2
Metamfetamini	-	-	-	2	1	1	1	1	-	6	0,1
Ecstasy	-	6	12	5	2	2	2	-	-	29	0,4
Drugi psihostimulansi	-	-	-	1	1	-	-	-	-	2	0,03
Mefedron	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	0,0
Barbiturati	-	-	-	-	-	-	-	-	1	1	0,001
Benzodiazepini	-	-	5	9	11	18	15	9	26	93	1,4
Drugi hipnotici i sedativi	-	-	1	-	3	-	2	1	3	10	0,2
GHB/GBL	-	-	1	-	2	-	-	-	-	3	0,04
LSD	-	-	-	-	1	-	-	-	-	1	0,001
Drugi halucinogeni	-	-	1	1	-	-	-	-	-	2	0,003
Lako hlapljiva otapala	-	-	-	1	-	-	-	-	-	1	0,001
Kanabinoidi	4	362	248	144	74	64	29	8	8	941	13,9
Sintetski kanabinoidi	-	9	3	1	2	-	-	-	-	15	0,2
Više i ostalo	-	1	-	2	1	4	3	1	3	15	0,2
Ukupno	4	408	350	385	848	1.608	1.598	858	702	6.761	100,0
%	0,06	6,03	5,2	5,7	12,5	23,8	23,6	12,7	10,4	100,0	

Izvor podataka: HZJZ, Registar osoba liječenih zbog zlorabe psihoaktivnih droga

Moramo napomenuti da kanabis u današnje vrijeme nije onaj kanabis kakav je bio. Sadašnje uzgojene vrste sadrže i nekoliko puta veći udio aktivne tvari. U cijeloj Europi, pa tako i u našoj zemlji, kanabis je glavna i najzastupljenija ilegalna droga. Na drugom mjestu, odmah iza kanabisa su amfetamini. No u sustavu liječenja još uvijek su više zastupljeni heroinski ovisnici. Bez obzira što gotovo svi ovisnici o psihoaktivnim drogama uzimaju više sredstava istovremeno, kao sredstvo ovisnosti se bilježi ono koje je najjače djelovalo i zbog kojeg je ta

osoba došla na liječenje. Tijekom razgovora s terapeutom, dođe se do tog glavnog sredstva te se upiše u Pomicidou obrazac. U Hrvatskoj, kao i u Europi, najčešće uzimani opijat je heroin. Ovisnici o psihoaktivnim drogama uglavnom uzimaju više sredstava u isto vrijeme, ali razlog dolaska na liječenje su pretežno problemi vezani uz heroin. Kao i u cijeloj Europi, i kod nas se nastavlja trend smanjenja broja osoba koje uzimaju heroin. Nakon što je više desetaka godina bio glavno sredstvo, njegova uloga postaje sve manja, a istovremeno dolazi do porasta udjela korištenja ostalih psihoaktivnih sredstava. Najviše osoba je uzimalo heroin (4.979 – 73,3 %).

Kad heroinu pribrojimo i ostala sredstva iz skupine opijata (metadon, ostali opijati, buprenorfin, tramadol i fentanil) to iznosi 80,1 %. Kanabinoidi kao glavno sredstvo su bili u udjelu od 13,9 %. Benzodiazepini, barbiturati i ostali hipnotici i sedativi sudjelovali su udjelom od oko 1,6 %, kao glavno sredstvo zbog kojeg su osobe došle na liječenje. Iz raspodjele liječenih osoba prema glavnom sredstvu i dobi razvidno je da je i dalje najviše liječenih osoba bilo u dobnom rasponu od 30-44 godine – 59.9 % (2017.- 63,4 %). No, usporedbom podataka s podatcima o osobama liječenim zbog zlouporabe psihoaktivnih droga opažaju se promjene u udjelima liječenih osoba. I dalje se nastavlja lagani pomak u starije dobne skupine.

Tablica 19. BROJ LIJEČENIH OSOBA ZBOG ZLOUPORABE DROGA U HRVATSKOJ 2018. GODINE, PREMA GLAVNOM I SPOREDNOM SREDSTVU OVISNOSTI

Sporedno sredstvo ovisnosti	Glavno sredstvo ovisnosti				Ukupno	%
	opijati	%	neopijati	%		
Opijati	942	29.5	142	14.8	1.084	26.1
Kokain	570	17.9	148	15.4	718	17.3
Stimulativna sredstva	477	14.9	269	28.1	746	18.0
Sedativi	77	2.4	21	2.2	98	2.4
Crack	0	0.0	2	0.2	2	0.0
Halucinogena sredstva	26	0.8	7	0.7	33	0.8
Hlapljiva otapala	7	0.2	1	0.1	8	0.2
Kanabinoidi	1.046	32.8	361	37.7	1.407	33.9
Više i ostalo	48	1.5	7	0.7	55	1.3
Ukupno	3.193	100.0	958	100.0	4.151	100.0
Bez drugog sredstva	2.241	41,2	369	27,8	2.610	38,6

Izvor podataka: HZJZ, Registar osoba liječenih zbog zlouporabe psihoaktivnih droga

Uzimatelji opijata nisu u 41,2 % slučajeva uzimali neko drugo, sporedno sredstvo ovisnosti, a uzimatelji neopijata u 27,8 % slučajeva. Od sveukupnog broja liječenih osoba samo jedno sredstvo ovisnosti je uzimalo 38,6 % osoba.

Tablica 20. BROJ OSOBA LIJEČENIH U HRVATSKOJ 2018. GODINE PREMA NAČINU UZIMANJA GLAVNOG SREDSTVA

Glavno sredstvo	Način uzimanja glavnog sredstva						Ukupno
	i.v. injekcijom	Puši	Jede / pije	Snifa	Ušmrkava	Nepoznato	
Heroin	3.742	230	15	-	952	40	4.979
%	75,2	4,6	0,3	-	19,1	0,8	100,0
Metadon	14	-	156	-	3	1	174
%	8,0	-	89,7	-	1,7	0,6	100,0
Ostali opijati	3	-	9	-	-	-	12
%	25,0	-	75,0	-	-	-	100,0
Buprenorfin	11	-	200	-	25	6	242
%	4,6	-	82,6	-	10,3	2,5	100,0
Tramadol	-	-	27	-	-	-	27
Fentanyl	-	-	-	-	-	-	-
Kokain	4	1	-	-	118	1	124
%	3,2	0,8	-	-	95,2	0,8	100,0
Amfetamini	-	-	22	-	60	2	84
%	-	-	26,2	-	71,4	2,4	100,0
Metamfetamini	-	-	3	-	3	-	6
Ecstasy	-	-	28	-	-	1	29
Drugi psihostimulansi	-	-	1	-	1	-	2
Mefedron	-	-	-	-	-	-	-
Barbiturati	-	-	1	-	-	-	1
Benzodiazepini	-	-	91	-	1	1	93
Drugi hipnotici i sedativi	-	-	9	-	-	1	10
GHB/GBL	-	-	2	-	1	-	3
LSD i drugi halucinogeni	-	-	2	-	-	1	3
Lako hlapljiva otapala	-	-	-	1	-	-	1
Kanabinoidi	-	925	9	-	-	7	941
%	-	80,0	1,5	-	-	10,6	100,0
Sintetski kanabinoidi	-	14	-	-	-	1	15
Više i ostalo	-	2	9	-	-	4	15
%	-	0,2	1,5	-	-	6,1	100,0
Ukupno	3.774	1.172	584	1	1.164	66	6.761
%	55,8	17,3	8,6	0,1	17,2	1,0	100,0

Izvor podataka: HZJZ, Registar osoba liječenih zbog zlouporabe psihoaktivnih droga

Prema podacima o glavnom sredstvu ovisnosti te načinu uzimanja istog razvidno je da u Hrvatskoj nije došlo do značajnijih promjena. Mada se nastavlja trend pada broja intravenoznog uzimanja droga, to je ipak i dalje dominantan način uzimanja droga (55,8%). Za razliku od godine ranije, kada je na drugom mjestu bilo ušmrkavanje, u 2018. godini tu se nalazi pušenje (17,3%), zatim slijedi ušmrkavanje (17,2,0%) te oralno uzimanje (8,6%). Heroin se obično injektira intravenozno, ali neki ljudi ga ubrizgavaju potkožno, puše ili ušmrkavaju. Analiza liječenih osoba pokazuje da se heroin najčešće uzima intravenozno (75,2%), slijedi ušmrkavanje (19,1%) te pušenje (4,6%). U odnosu na prethodne godine udio i.v. heroinskih ovisnika nije se znatnije mijenjao (75,0% u 2011., 76,3% u 2012., 75,5% u 2013., 75,8% u 2014., 75,4%, u 2015., 75,9% u 2016., 75,2% u 2017. godini,). I taj podatak posredno može ukazivati da je populacija heroinskih ovisnika sve starija te da usprkos namjeri "skidanja", ušmrkavanje postupno zamjenjuju intravenoznim uzimanjem. Najviše liječenih zbog zlouporabe kokaina je kokain ušmrkavalo (95,2 %). I amfetamine najviše uzimaju ušmrkavanjem, kao i ranijih godina. Sve osobe koje su liječene zbog zlouporabe kanabinoida su sredstvo uzimale pušenjem. Brzina kojom se droga apsorbira i metabolizira ovisi o načinu uzimanja. Pušenje i intravenozno uzimanje najbrže će izazvati apsorpciju što dovodi do ulaska veće količine droge u mozak i bržeg djelovanja. Intranazalno uzeta droga također će brzo ući u krv i dovesti do željenog djelovanja.

Tablica 21. UČESTALOST UZIMANJA GLAVNOG SREDSTVA OSOBA LIJEČENIH U HRVATSKOJ 2018. GODINE

Glavnosredstvo	Učestalost uzimanja glavnog sredstva							Ukupno
	Uzima/la u životu, ali zadnji mjesec nije	1-3 puta mjesečno	Jednom tjedno	2-6danu tjednu	Svakodnevno	Uzima neredovito	Nepoznato	
Heroin	4.043	96	35	73	203	184	345	4.979
Metadon	62	1	1	7	72	6	25	174
Ostali opijati	6	-	-	-	3	2	1	12
Buprenorfin	45	3	2	10	150	5	27	242
Tramadol	7	-	2	3	10	1	4	27
Fenatnyl	-	-	-	-	-	-	-	-
OPIJATI UKUPNO	4.163	100	40	93	438	198	402	5.434
Opijati %	76,6	1,8	0,7	1,7	8,1	3,6	7,5	100,0
Kokain	68	10	5	5	7	21	8	124
%	54,8	8,1	4,0	4,0	5,6	17,0	6,5	100,0
Amfetamini	41	11	2	8	6	8	8	84
%	48,8	13,1	2,5	9,5	7,1	9,5	9,5	100,0
Metamfetamini	4	-	-	-	1	1	-	6
Ecstasy	17	2	1	1	-	7	1	29
%	58,6	7,9	3,4	3,4	-	24,1	3,4	100,0
Drugi psihostimulansi	-	1	1	-	-	-	-	2
Mefedron	-	-	-	-	-	-	-	-
Barbiturati	-	-	-	-	1	-	-	1
Benzodiazepini	9	1	-	6	60	3	14	93
%	9,7	1,1	-	6,5	64,5	3,2	15,0	100,0
Drugi hipnotici i sedativi	2	-	-	-	7	-	1	10
GHB/GBL	1	-	-	1	1	-	-	3
LSD i drugi halucigeni	2	-	-	-	-	-	1	3
Lako hlapljiva otapala	1	-	-	-	-	-	-	1
Kanabinoidi	322	113	81	145	114	86	80	941
%	34,2	12,0	8,6	15,4	12,1	9,1	8,5	100,0
Sintetski kanabinoidi	7	1	-	3	3	-	1	15
Više i ostalo	4	-	-	2	1	2	6	15
%	26,7	-	-	13,3	6,7	13,3	40,0	100,0
Ukupno	4.641	239	130	264	639	326	522	6.761
%	68,6	3,5	1,9	3,9	9,5	4,8	7,7	100,0

Izvor podataka: HZJZ, Registar osoba liječenih zbog zlouporabe psihoaktivnih droga

Prema podacima o učestalosti uzimanja glavnog sredstva, najveći broj liječenih osoba psihoaktivna sredstva nije uzimao u zadnjem mjesecu prije dolaska na liječenje. Iz podataka o učestalosti uzimanja glavnog sredstva razvidno je i da je 4.641 osoba ili 68,6 % apstiniralo od glavnog sredstva ovisnosti u prethodnom mjesecu. U 2017. godini taj je udio iznosio 71,1%. Opijate nisu uzimali u 76,6 % slučajeva (4.163 osoba). Za 402 osobe koje su koristile opijate (7,5 %) nije nam poznat podatak o učestalosti uzimanja sredstva. Liječeni zbog zlorporabe ostalih psihoaktivnih droga su se često izjašnjavali kako u prethodnom mjesecu nisu uzimali glavnu drogu. Tako od onih koji su bili na kokainu, prošli mjesec ih nije uzimalo 54,8 % ; amfetamine 48,8 %; ecstasy 58,6%; a kanabinoide 34,2 % prije aktualnog javljanja liječniku (vidi 1. stupac tablice 21). Broj redovitih konzumenata marihuane malo se smanjio. Od onih kojima je marihuana glavno sredstvo zlorporabe, dva do šest dana u tjednu je uzimalo 15,4 % osoba, dok je 2017. godine taj postotak iznosio 16,9 % .

Tablica 22. NAČIN LIJEČENJA OSOBA LIJEČENIH U HRVATSKOJ 2018.GODINE ZBOG ZLOUPORABE OPIJATA KOJE SU IZJAVILE DA NISU UZIMALE HEROIN PROŠLI MJESEC

Farmakoterapija oblik	Farmakoterapija lijek									
	metadon	buprenorfin	morfin	naltrexone	klonidin	tramadol	nešto drugo	ništa	nepoznato	Ukupno
Kratkotrajno održavanje	156	250					18	29		453
Održavanje	1.310	1.276	3	2		1	2		1	2.595
Spora detoksikacija	264	258				1	4	17	1	545
Brza detoksikacija	7	7								14
Bez medikacije	8	16						4	1	29
Farmakoterapija - druga	1	1		1		5	8			16
Nepoznato	2	4							507	513
Ukupno	1.748	1.812	3	3	0	7	32	50	510	4.165
%	42,0	43,5	0,1	0,1	0,0	0,2	0,8	1,2	12,2	100,0

Izvor podataka: HZJZ, Registar osoba liječenih zbog zlorporabe psihoaktivnih droga

Tablica 22. prikazuje način liječenja osoba liječenih zbog zlorporabe opijata koje su izjavile da nisu uzimale heroin u mjesecu koji je prethodio dolasku na njihovo liječenje. Oni čine 76,6 % ukupnog broja osoba liječenih zbog ovisnosti o opijatima. 86,5 % (3605 osoba) je koristilo neki oblik nadomjesne terapije. Najviše ih je bilo na održavanju ili sporoj detoksikaciji buprenorfinom (43,5 %), a slijedi održavanje na metadonu (42,0 %). Njih 50 (1,2 %) izjavilo je da pored toga što nisu uzimali opijate, nisu koristili nikakve druge, niti nadomjesne niti ostale medikamente, što je gotovo 5 puta manje negoli prethodne godine kada je taj postak iznosio 5,3 %.

Tablica 23. NAČIN LIJEČENJA OSOBA LIJEČENIH ZBOG ZLOUPORABE OPIJATA U HRVATSKOJ 2018. GODINE (UKUPNO)

Farmakoterapija oblik	Farmakoterapija lijek									
	metadon	buprenorfin	morfin	naltrexone	klonidin	tramadol	nešto drugo	ništa	nepoznato	Ukupno
Kratkotrajno održavanje	202	304			-	1	21	32	4	554
Održavanje	1.664	1.633	4	2	-	3	2		1	3.309
Spora detoksikacija	356	333			-	3	7	20	1	720
Brza detoksikacija	14	16			-	1				31
Bez medikacije	13	31			-			5		49
Farmakoterapija - druga	1	3		1	-	7	11			23
Nepoznato	7	8			-		3		728	746
Ukupno	2.256	2.328	4	3	-	15	44	57	734	5.434
%	41,5	42,8	0,1	0,1	0	0,3	0,8	1,0	13,5	100,0

Izvor podataka: HZJZ, Registar osoba liječenih zbog zlouporabe psihoaktivnih droga

U Tablici 23. prikazan je način liječenja svih osoba liječenih zbog zlouporabe opijata. Metadon je primjenjivan bilo kao brza, spora detoksikacija ili održavanje u 41,5 % liječenih, a buprenorfin u 42,8 %. Ostale medikamente koristilo je 1,3%, a bez ikakve farmakoterapije bilo ih je 1 %, što je smanjenje postotka u odnosu na prethodnu godinu kada je isti iznosio 4,9 %. U cijeloj Hrvatskoj je nadomjesnom terapijom bilo obuhvaćeno 85,6 % ovisnika o opijatima. Za 13,5 % osoba liječenih zbog zlouporabe opijata nije poznato da li su koristile neki oblik nadomjesne farmakoterapije što je, za 5,5 %, više nego 2017. Kao i ranijih godina, korisnici ostalih psihoaktivnih droga najviše su dolazili na savjetovanja i upute, a zatim na psihosocijalnu terapiju bez medikamenaata.

Tablica 24. OSOBE LIJEČENE ZBOG ZLOUPOTREBE OPIJATA U HRVATSKOJ 2018. GODINE PREMA PROSJEČENOJ DOBI UZIMANJA SREDSTAVA OVISNOSTI

Heroinski ovisnici	Godina									
	2009.	2010.	2011.	2012.	2013.	2014.	2015.	2016.	2017.	2018.
Prosječna dob prvog uzimanja bilo kojeg sredstva (godine)	16,0	16,1	16,0	16,0	16,1	16,1	16,1	15,9	16,0	15,9
Prosječna dob prvog uzimanja heroina (godine)	20,3	20,3	20,1	20,1	20,2	20,0	20,1	20,1	20,3	20,1
Prosječna dob i. v. uzimanja (godine)	21,2	21,7	21,2	21,2	21,3	21,1	21,0	21,2	21,5	21,2
Prosječna dob prvog javljanja na tretman (godine)	26,2	26,4	26,2	26,3	26,4	34,0	26,7	26,6	26,7	26,8
Broj godina od prvog uzimanja bilo kojeg sredstva do prvog dolaska	10,2	10,3	10,2	10,3	10,3	17,1	10,6	10,6	10,7	11,1

Izvor podataka: HZJZ, Registar osoba liječenih zbog zlouporabe psihoaktivnih droga

Podaci o prosječnoj dobi pokazuju tijek razvoja ovisnosti te se nisu značajnije mijenjali u odnosu na prijašnje godine. Eksperimentiranje sa psihoaktivnim sredstvima počinje u dobi od oko 16 godina i tako je dugi niz godina. Prosječna dob prvog uzimanja bilo koje droge sadašnjih heroinskih ovisnika bila je 15,9 godina. Prvo uzimanje heroina prosječno je u dobi od 20,1 godina, a prvo intravenozno uzimanje s 21,2 godinom. Prosječna dob početka liječenja zbog ovisnosti o psihoaktivnim supstancama je 26,8 godina što znači da prođe oko 10 godina od prvog uzimanja bilo kojeg sredstva do prvog javljanja na tretman.

Tablica 25. OSOBE LIJEČENE ZBOG ZLOUPORABE KANABINOIDA U HRVATSKOJ 2018. GODINE PREMA PROSJEČNOJ DOBI UZIMANJA SREDSTAVA OVISNOSTI

Konzumenti kanabinoida	Godina									
	2009.	2010.	2011.	2012.	2013.	2014.	2015.	2016.	2017.	2018.
Prosječna dob prvog uzimanja bilo kojeg sredstva (godine)	16,4	16,3	16,3	16,3	16,3	16,7	14,9	16,2	16,0	16,3
Prosječna dob prvog uzimanja kanabinoida (godine)	16,4	16,4	16,3	16,4	16,5	16,2	16,5	16,4	16,2	16,4
Prosječna dob prvog javljanja na tretman (godine)	21,4	21,5	20,7	22,1	22,0	21,4	19,2	22,2	21,4	22,3
Broj godina od prvog uzimanja bilo kojeg sredstva do prvog dolaska na liječenje	5,0	5,2	4,4	5,8	5,7	4,7	4,3	5,9	5,4	6,3

Izvor podataka: HZJZ, Registar osoba liječenih zbog zlouporabe psihoaktivnih droga

Prosječne dobi osoba liječenih zbog zlouporabe kanabinoida pokazuju stabilizaciju. Prosječna dob prvog konzumiranja bilo kojeg psihoaktivnog sredstva je 16,3 godina što je povratak na vrijednosti iz ranijih godina (od 2010.-2013.). Godine 2015. zabilježena je najniža prosječna dob prvog uzimanja bilo kojeg sredstva ovisnosti kada je iznosila 14,9 godina. U prosjeku su bili stari 16,4 godine kad su po prvi put uzeli kanabinoide. Prosječna dob početka liječenja zbog ovisnosti o psihoaktivnim supstancama je 22,3 godine, a podatci pokazuju da je prošlo 6,3 godine od prvog uzimanja bilo kojeg sredstva ovisnosti do prvog javljanja na tretman, što je najveće vremensko razdoblje od prvog korištenja do prvog tretmana u 10-to godišnjem razdoblju.

Tablica 26. OSOBE LIJEČENE ZBOG ZLOUPORABE DROGA U HRVATSKOJ 2018. GODINE PREMA UČESTALOSTI JAVLJANJA POJEDINOG POVODA POČETKA UZIMANJA (SUKLADNO SAMOPROCJENI TRI GLAVNA POVODA)

Povod (samoprocjena ispitanika)	Zlouporaba opijata		Zlouporaba neopijata		Ukupno	
	Broj	%	Broj	%	Broj	%
Utjecaj vršnjaka ili partnera	2.511	18,5	643	17,3	3.154	18,2
Znatiželja	2.799	20,6	1.056	28,4	3.855	22,2
Psihološki problemi	1.514	11,1	295	7,9	1.819	10,5
Zabava	2.473	18,2	733	19,7	3.206	18,5
Dosada	1.285	9,4	327	8,8	1.612	9,3
Problemi u obitelji	1.046	7,7	198	5,3	1.244	7,2
Želja za samopotvrđivanjem	680	5,0	207	5,6	887	5,1
Neznanje o štetnim posljedicama	1.183	8,7	209	5,6	1.392	8,0
Problemi u školi	114	0,8	46	1,2	160	0,9
Ukupno	13.605	100,0	3.714	100,0	17.329	100,0

Liječene osobe su kao tri glavna povoda početka uzimanja neopijatnih psihoaktivnih sredstva navele znatiželju (28,4 %), zabavu (19,7 %) i utjecaj vršnjaka ili partnera (17,3 %), nakon čega dolaze dosada (8,8 %), psihološki problemi (7,9 %), želja za samopotvrđivanjem (5,6 %), neznanje o štetnim posljedicama (5,6%), problemi u obitelji (5,3 %), kao i problemi u školi (1,2%).

Kao i u slučaju neopijatnih sredstava, među tri procijenjena glavna povoda uzimanja opijata najčešće se javljaju znatiželja (20,6 %), utjecaj vršnjaka ili partnera (18,5 %) i zabava (18,2 %). Ostali povodi, prema učestalosti javljanja, bili su psihološki problemi (11,1 %), dosada (9,4 %), neznanje o štetnim posljedicama (8,7 %), problemi u obitelji (7,7 %), želja za samopotvrđivanjem (5%), problemi u školi (0,8 %).

Dok se u uzimanje neopijata kreće iz konteksta prosječne adolescentne populacije te su razlozi slični kao i za bilo koje drugo rizično ponašanje, uzimanje opijata zbiva se nakon nekog vremena, kada je već i okruženje tako profilirano da potiče zlouporabu.

Tablica 27. OSOBE LIJEČENE ZBOG ZLOUPORABE PSIHOAKTIVNIH DROGA U HRVATSKOJ 2018. GODINE PREMA NAČINU OTKRIVANJA ZLOUPORABE

Tko je otkrio	Zlouporaba opijata		Zlouporaba neopijata		Ukupno	
	Broj	%	Broj	%	Broj	%
Policija	585	10,8	354	26,7	939	13,9
Član obitelji	3.046	56,1	701	52,8	3.747	55,4
Zdravstveni djelatnik	270	5,0	49	3,7	319	4,7
Netko od osoblja škole	25	0,5	31	2,3	56	0,8
Netko na radnome mjestu	24	0,4	2	0,2	26	0,4
Prijatelj, poznanik	850	15,6	80	6,0	930	13,8
Ostalo	491	9,0	50	3,8	541	8,0
Nepoznato	143	2,6	60	4,5	203	3,0
Ukupno	5.434	100,0	1.327	100,0	6.761	100,0

Izvor podataka: HZJZ, Registar osoba liječenih zbog zlouporabe psihoaktivnih droga

Otkrivanje problema ovisnosti i upućivanje na liječenje tek je početak dugotrajnog procesa. Podaci o otkrivanju problema ovisnosti razlikuju se prema glavnom sredstvu ovisnosti. Ovisnost o opijatima najčešće je otkrio neki od članova obitelji (56,1 %), slijede prijatelji ili poznanici (15,6 %) te policija (10,8 %). Problem zlouporabe droga kod liječenih neopijatnih ovisnika najčešće otkriva obitelj (52,8 %), a slijedi policija (26,7 %), dok su ostale osobe i institucije zastupljene s manjim udjelom. Znamo da je često dolazak na liječenje neopijatnih ovisnika posljedica toga što radije odlaze na liječenje nego da protiv njih bude pokrenut kazneni postupak prema Načelu oportuniteta iz čl. 64 Zakona o sudovima za mladež.

Tablica 28. OSOBE LIJEČENE ZBOG ZLOUPORABE DROGA U HRVATSKOJ 2018. GODINE PREMA RAZDOBLJU RODITELJSKOG SAZNAJZA ZA PROBLEM OVISNOSTI I GLAVNOM SREDSTVU

Glavno sredstvo	Roditelji saznali za prvo uzimanje							Ukupno
	Unutar prve godine	Nakon 1. godine	Nakon 2-3 godine	Nakon 4 i više godina	Roditelji za to ne znaju	Drugo	Nepoznato	
Heroin	713	767	1.621	1.278	335	128	137	4.979
%	14,3	15,4	32,6	25,7	6,7	2,6	2,8	100,0
Metadon	36	20	28	28	30	14	18	174
Ostali opijati	2	1	4	-	2	2	1	12
Buprenorfin	42	45	52	33	38	17	15	242
Tramadol	3	5	7	5	6	1	-	27
Fentanyl	-	-	-	-	-	-	-	-
Kokain	33	21	27	24	12	3	4	124
%	26,6	16,9	21,8	19,4	9,7	2,4	3,2	100,0
Amfetamini	28	14	19	12	7	1	3	84
Ecstasy	8	7	7	-	5	-	2	29
Drugi psihostimulansi	1	-	-	1	-	-	-	2
Metamfetamin	3	1	1	1	-	-	-	6
Mefedron	-	-	-	-	-	-	-	-
Barbiturati	-	-	-	-	-	1	-	1
Benzodiazepini	20	11	16	8	4	9	25	93
Drugi hipnotici i sedativi	2	3	-	-	-	1	4	10
GHB/GBL	2	-	-	-	-	-	1	3
LSD i drugi halucigeni	-	1	-	1	-	-	1	3
Lako hlapljiva otapala	1	-	-	-	-	-	-	1
Kanabinoidi	374	206	175	76	59	6	45	941
%	39,7	21,9	18,6	8,1	6,3	0,6	4,8	100,0
Sintetski kanabinoidi	6	5	4	-	-	-	-	15
Više i ostalo	1	1	3	3	-	2	5	15
Ukupno	1.275	1.108	1.964	1.470	498	185	261	6.761
%	18,9	16,4	29,0	21,7	7,4	2,7	3,9	100,0

Izvor podataka: HZJZ, Registar osoba lijećenih zbog zlouporabe psihoaktivnih droga

Prema izjavama lijećenih osoba, većina roditelja je za problem ovisnosti saznala tek nakon nekoliko godina. Roditelji osoba ovisnih o heroinu za problem ovisnosti su najčešće saznali nakon dvije do tri godine ovisničkog ponašanja (32,6 %), više od četiri godine za otkrivanje ovisnosti kod djece bilo je potrebno za 25,7 % roditelja, dok 6,7 % njih za problem nije ni saznalo. Ipak, gotovo svaki treći roditelj (29,7 %) za ovisnost je saznao u prve dvije godine ovisničkog ponašanja svog djeteta. Roditelji lijećenih zbog zlouporabe neopijata su za problem ovisnosti saznali ranije. Za razliku od zlouporabe opijata u prve dvije godine zlouporabu

kanabinoida otkrilo je čak 61,6 % roditelja, nakon dvije do tri godine 18,6 % roditelja, a za 8,1 % roditelja je bilo potrebno četiri godine ili više godina. Isto kao i kod heroína za probleme s kanabinoidima ne zna 6,3 % roditelja. Kokain kao glavno sredstvo koristile su 124 osobe. Raspodjela roditeljskog uočavanja problema unutar prve godine je bila 26,6 %, a nakon prve godine saznalo je 16,9 % roditelja. Nakon 2-3 godine još 21,8 % roditelja. Tek nakon 4 i više godine za problem ovisnosti o kokainu saznalo je 19,4 % roditelja. Ako se promatraju sva sredstva ovisnosti vidljivo je da je najveći udio roditelja, njih 29 %, za prvo uzimanje psihoaktivne supstance svoga djeteta saznalo nakon 2-3 godine.

Tablica 29. OSOBE LIJEČENE ZBOG ZLOUPORABE DROGA U HRVATSKOJ 2018. GODINE PREMA NAČINU UPUĆIVANJA NA LIJEČENJE

Upućen od	Zloraba opijata		Zloraba neopijata		Ukupno	
	Broj	%	Broj	%	Broj	%
Osobno	3.522	64,8	269	20,3	3.791	54,2
Obitelji	222	4,1	215	16,2	437	5,9
Prijatelj	88	1,6	13	1,0	101	1,6
Drugog centra za liječenje ovisnosti	38	0,7	-	0,0	38	0,6
Doktora primarne zaštite	1.164	21,4	65	4,9	1.229	19,3
Bolnice - druge medicinske ustanove	84	1,6	52	3,9	136	1,4
Centar za socijalnu skrb	44	0,8	188	14,2	232	3,2
Suda - ODO - Policije	101	1,9	412	31,0	513	7,9
Drugo	87	1,6	92	6,9	179	2,3
Nepoznato	84	1,5	21	1,6	105	3,6
Ukupno	5.434	100,0	1.327	100,0	6.761	100,0

Izvor podataka: HZJZ, Registar osoba liječenih zbog zlorabe psihoaktivnih droga

Opijatski ovisnici na liječenje najčešće dolaze osobnom odlukom (64,8 %), slijedi upućivanje liječnika primarne zdravstvene zaštite (21,4 %). Poticaj liječnika na tretman je rezultat dugogodišnje suradnje primarne zdravstvene zaštite i sustava za prevenciju i izvanbolničko liječenje ovisnosti kao i provođenja Nacionalne strategije koje uključuje aktivno svakodnevno susretanje liječnika s ovisnicima i nadzor nad provođenjem farmakoterapije i drugih oblika terapije ovisnosti. Novi Kazneni zakon poziva sud da u slučajevima u kojima bi se izrekla kazna zatvora do šest mjeseci koristi niz alternativnih mjera umjesto zatvora, kao što su novčane kazne, rad za opće dobro, provjeravanja i liječenja. Obvezno liječenje za konzumente droga može se propisati u trajanju do tri godine, a vrijeme provedeno u liječenju uračunava se u trajanje kazne. Ovaj generički pristup osigurava da se mnoge psihoaktivne tvari kontroliraju sukladno relevantnim zakonima za suzbijanjem zlorabe droga. Najviše osoba je na liječenje zbog zlorabe neopijata upućeno po odluci suda, općinskog državnog odvjetništva ili policije (31,0 %). Osobnom odlukom ih je došlo 20,3 %, a Centar za socijalnu skrb je uputio 14,2 % osoba zbog uzimanja neopijata. Obitelj je uputila 16,2 % osoba. Maloljetnici se i nadalje upućuju zbog posjedovanja ili drugih djela povezanih s uporabom droge na obvezno liječenje te je to jedan od glavnih načina dospijevanja u sustav. Obitelji su u toj dobi i za uporabu droga koje nisu opijati premalo senzibilizirane i rijetko odlučne u tome da mlade treba uključiti u tretman.

RIZIČNA PONAŠANJA OSOBA LIJEČENIH ZBOG ZLOUPORABE PSIHOAKTIVNIH DRUGA

Život na margini društva i rizična ponašanja ovisnika često uključuju i izlaganje popratnim bolestima i komplikacijama. To se osobito može dogoditi u slučaju zajedničke uporabe igala, šprica i ostalog pribora te rizičnog (promiskuitetnog, odnosno bez korištenja zaštite) seksualnog ponašanja. Hepatitis B, hepatitis C i HIV samo su neke od zaraznih bolesti pogodnih za prenošenje navedenim načinima zbog čega populacija ovisnika ima veći rizik obolijevanja od opće populacije. Stoga je osobito važno ustrajati na provođenju mjera koje mogu smanjiti zajedničku uporabu igala i pribora te neprekidno podizati svijest o važnosti sigurnih spolnih odnosa. Uporaba kondoma i čistog pribora u interesu je ne samo pojedinog ovisnika, već je važna i za smanjenje mogućnosti zaraze neovisničke populacije. Posljedice dugotrajne upotrebe heroína odnose se na samu drogu i način na koji se koristi (tj. ubrizgavanjem ili pušenjem). Opasnost od zlouporabe heroína je i u tome što se vrlo rijetko na ulici može kupiti čisti heroin. Uglavnom je pomiješan s različitim primjesama (šećer, kakao, brašno, mlijeko u prahu, vapno itd.) kako bi preprodavači što više zaradili, što također dovodi do različitih zdravstvenih komplikacija i problema.

Podaci prikupljeni na standardnim izvještajnim obrascima omogućavaju uvid, kako u način uzimanja droga općenito, tako i u učestalost korištenja zajedničkog pribora. Ovakav način prikupljanja podataka omogućuje nam praćenje promjena u ponašanju i obilježjima ovisničke populacije. Ukupna kvaliteta i redovitost prikupljanja podataka kroz standardni obrazac izvještavanja sve je bolja. Prema međunarodnim podacima i u zemljama Europske unije, stope prijavljenih novodijagnosticiranih slučajeva zaraze HIV-om u intravenoznih korisnika droga uglavnom su stabilne i niske razine, ili u padu. Međutim, u mnogim bivšim sovjetskim republikama, stope su povećane.

Tablica 30. OSOBE LIJEČENE ZBOG ZLOUPORABE OPIJATA U HRVATSKOJ 2018. GODINE PREMA INTRAVENSKOM UZIMANJU OPIJATA UOPĆE I TRENUTNO

Zlouporaba opijata	Intravenski ikada	i.v. uzimanje glavnog sredstva prošli mjesec od onih koji su ikada uzimali i.v.
5.434	4.395	380
	80,8 %	6,9 %

Izvor podataka: HZJZ, Registar osoba liječenih zbog zlouporabe psihoaktivnih droga

Podaci o intravenoznom uzimanju opijata bilježe se za mjesec koji je prethodio posljednjem pregledu te se promatraju u odnosu na podatke o intravenoznom uzimanju opijata ikada u životu. U 2018. godini, od ukupnog broja opijatnih ovisnika liječenih u tekućoj godini, njih 4.395 (80,8%) je izjavilo da je barem jednom u životu opijate uzimalo intravenozno, dok je 380 (6,9%) intravenozno uzimalo opijate u mjesecu koji je prethodio posljednjem dolasku na liječenje.

Tablica 31. OSOBE LIJEČENE ZBOG ZLOUPORABE DROGA U RAZDOBLJU 2010.-2018. GODINE U HRVATSKOJ, PREMA KORIŠTENJU ZAJEDNIČKIH IGALA I ŠPRICA U ŽIVOTU I U POSLJEDNJIH MJESEC DANA

		Korištenje zajedničkih igala i šprica <u>u životu</u> (%)								
Da	2010.	2011.	2012.	2013.	2014.	2015.	2016.	2017.	2018.	
		61,3	61,0	59,7	59,7	59,7	47,5	57,8	55,7	54,5
		Korištenje zajedničkih igala i šprica <u>u posljednjih mjesec dana</u> (%)								
Da	2010.	2011.	2012.	2013.	2014.	2015.	2016.	2017.	2018.	
	10,5	3,6	2,7	2,2	1,8	2,1	2,3	2,0	1,9	

Učestalost korištenja zajedničkog pribora ikada u životu i u mjesec dana prije posljednjeg pregleda pokazuje silazan trend u promatranom razdoblju. Godine 2010. učestalost korištenja zajedničkog pribora ikad u životu bila je 61,3 %, dok se osam godina kasnije smanjila za gotovo 6 %. Učestalost korištenja zajedničkog pribora u posljednjih mjesec dana se od 2010. do 2019. godine smanjila za gotovo 9%.

Postojanje i rad centara za zamjenu igala i šprica, besplatno savjetovanje i testiranje na hepatitis B, hepatitis C i HIV je u posljednjim godinama kontinuirano djelovalo na postupnu promjenu rizičnog ponašanja ovisnika o heroinu.

PREBOLJELE BOLESTI ILI POZITIVITET (ANAMNESTIČKI) U OPIJATNIH OVISNIKA

Opijatni ovisnici su po prirodi svoje bolesti i zbog načina uzimanja droga izloženi riziku za obolijevanje od bolesti koje se prenose krvlju.

Tablica 32. OSOBE LIJEČENE ZBOG ZLOUPORABE OPIJATA U HRVATSKOJ PREMA ANAMNESTIČKIM PODACIMA O ZARAŽENOSTI HEPATITISOM B, C I HIV-om (2010.-2018. GODINA)

Ovisnici o opijatima		2010.	2011.	2012.	2013.	2014.	2015.	2016.	2017.	2018.
HIV pozitivni	(%)	0,5	0,5	0,5	0,3	0,2	0,5	0,2	0,5	0,4
Hepatitis B pozitivni	(%)	10,4	7,3	6,5	4,6	6,3	6,3	5,5	5,2	5,1
Hepatitis C pozitivni	(%)	46,0	40,5	39,2	31,8	25,1	35,8	36,1	34,7	36

Intravenozno uzimanje droga predstavlja najveći rizik pojave značajnih zdravstvenih problema koji se prenose krvlju kao što su to HIV/AIDS, hepatitis B i C, predoziranje i smrti vezane uz uzimanje psihoaktivnih droga. Europske države se dosta uspješno bore protiv HIV infekcija među intravenoznim uzimateljima droga.

U promatranom razdoblju od 2010. do 2018. godine broj hepatitis B pozitivnih opijatnih ovisnika pokazuje silazan trend (2010. - 10,4 %; 2011. - 7,3 %; 2012. - 6,5 %; 2013. - 4,6 %; 2014. - 6,3 %; 2015. - 6,3 %; 2016. - 5,5 %, 2017. 5,2 %). U analiziranoj 2018. godini je udio pozitivnih na hepatitis B bio nešto malo manji nego godinu u iznosio je 5,1%.

Podaci o rezultatima testiranja na hepatitis C pokazuju da se u razdoblju od 2010. do 2018. godine udio zaraženih smanjio za 10 % , ali je taj udio i dalje višestruko veći no što se procjenjuje za opću populaciju.

U odnosu na 2017. godinu kad je bio 34,7 % udio se 2018. godine blago povećao na 36%.

Udio HIV pozitivnih osoba već je dulji niz godina niskih vrijednosti i stabilnog trenda, a za 2018. godinu iznosi 0,4 %. Unatrag nekoliko godina nema zabilježenih slučajeva zaraze HIV-om među intravenskim uzimateljima droga. Ovo možemo zahvaliti i trajnoj edukaciji, dobroj obaviještenosti, modernoj farmakoterapiji, radu centara za savjetovanje te programu zamjene igala i šprica.

Tablica 33. OSOBE LIJEČENE U ZDRAVSTVENIM USTANOVAMA ZBOG ZLOUPORABE DROGA U HRVATSKOJ 2018. GODINE PREMA ZABILJEŽENIM POPRATNIM BOLESTIMA I POREMEĆAJIMA

Dijagnoze prema MKB-10		Zlouporaba opijata		Zlouporaba neopijata	
		Broj	%	Broj	%
F60-F69	Poremećaji ličnosti i ponašanja odraslih	870	39,4	139	28,4
F30-F39	Afektivni poremećaji (depresija, poremećaji raspoloženja)	397	18	54	11
F40-F48	Neurotski, vezani uz stres i somatoformni poremećaji	477	21,6	60	12,2
F10	Duševni poremećaji poremećaji ponašanja uzrokovani uzimanjem alkohola	324	14,7	116	23,7
F20-F29	Shizofrenija, shizotipni i sumanutni poremećaji	68	3,1	74	15,1
F90-F98	Poremećaji u ponašanju i osjećajima koji se pojavljuju u djetinjstvu i adolescenciji	12	0,5	39	8
F00-F09	Organski i simptomatski duševni poremećaji	49	2,2	7	1,4
F50-F51	Poremećaji hranjenja	11	0,5	1	0,2
Broj dijagnoza		2.208	100,0	490	100,0

Ovisnost kao kroničnu recidivirajuću bolest često prate druge dijagnoze mentalnih bolesti i poremećaja. Često je teško razlučiti dovodi li psihijatrijska dijagnoza dovodi do uzimanja droga ili obrnuto. Obično se paralelno liječi i ovisnost i komorbiditetni poremećaj.

Prelaskom na novo aplikativno rješenje Registra osoba liječenih zbog zlorporabe psihoaktivnih droga s ugrađenim MKB-10 šifrnikom zabilježen je značajan porast unosa popratnih bolesti i poremećaja. Podaci iz 2018. godine govore da se u slučaju zlorporabe opijata najčešće radi o poremećajima ličnosti (38,4 %), neurotskim (21,6 %) i afektivnim poremećajima duševnim poremećajima (18 %) te poremećajima ponašanja uzrokovanim alkoholom (14,7 %). Kod osoba liječenih zbog zlorporabe neopijata najčešće su zabilježeni poremećaji ličnosti i ponašanja odraslih (28,4 %) te duševni poremećaji ponašanja uzrokovani uzimanjem alkohola (23,7 %). Depresivni poremećaj često dovodi do potrebe „samoliječenja“ pa kao posljedica počinje i uzimanje psihoaktivnih droga. Ali i neke droge dovode do pojave depresije, anksioznosti ili nekih drugih emocija. Poremećaj osobnosti, koji je vrlo čest kod ovisnika o drogama, može u svojoj slici imati i depresivne smetnje i zlorporabu sredstava ovisnosti. Psihostimulansi, ecstasy, psihodepresori (benzodiazepini) mogu izazvati depresivne simptome.

OVISNIČKA POPULACIJA I SUKOBI SA ZAKONOM

U Republici Hrvatskoj kontrola droga pokrivena je dvama zakonskim aktima: Zakonom o suzbijanju zlorporabe droga (1) i Kaznenim zakonom (2). Zakon o suzbijanju zlorporabe droga, donesen u studenom 2001., regulira uvjete za proizvodnju, posjedovanje i promet drogama, psihoaktivnim tvarima i prekursorima. Nadalje, zabranjuje neovlašten uzgoj droge, njezino posjedovanje i promet njome te predviđa novčane kazne za pravne osobe koje krše propise o trgovini drogama i za osobe koje prelaze granicu bez potvrde koju je na propisanom obrascu izdao ovlašteni liječnik. Teža kaznena djela procesuirana su u Kaznenom zakonu. Odbacivanje šprica i neobavješćavanje policije o sumnjivim događajima također su specifična djela. Također, zakonodavstvo na području droga definira sustav za prevenciju uporabe droga i za pomoć korisnicima droga.

Od siječnja 2013., posjedovanje malih količina droge za osobnu upotrebu više nije kazneno djelo, ali svrstava se kao prekršaj sukladno odredbama Zakona o suzbijanju zlorporabe droga i kažnjava se novčanom kaznom.

I dok je u tijeku istražni postupak ili su u zatvoru zbog toga što su došli u sukob sa zakonom, ovisnici o drogama nužno moraju nastaviti tretman. Samo detoksikacija u zatvoru ili boravak u zatvoru nije dovoljan tretman.

Tretman koji počinje u zatvoru potrebno je nastaviti i nakon puštanja na slobodu s obzirom na to da je liječenje i oporavak težak proces koji se mora nastaviti i tijekom daljnjeg života korisnika. Bez pravog liječenja, većina ovisnika o drogama će ih ponovno koristiti nakon što se vrate u svoje životno okruženje, iako znaju da ih to može vratiti u zatvor, ili ih čak ubiti.

Tablica 34. OSOBE LIJEČENE ZBOG ZLOUPORABE DROGA U HRVATSKOJ 2018. GODINE PREMA VRSTI SADAŠNJIH SUDSKIH PROBLEMA

Sadašnji sudski problemi	Zloraba opijata		Zloraba neopijata		Ukupno	
	broj	%	broj	%	broj	%
Nema	4.266	78,5	415	31,3	4.681	69,2
Ima, u vezi sa sredstvima ovisnosti	402	7,4	417	31,4	819	12,1
Ima, nije u vezi sa sredstvima ovisnosti	317	5,8	64	4,8	381	5,6
Nepoznato	449	8,3	431	32,5	880	13,1
Ukupno	5.434	100,0	1.327	100,0	6.761	100,0
Za one koji imaju sudske probleme – tip sudskih problema						
Započeta istraga	48	6,3	19	4,3	67	5,6
Sudski proces u tijeku	292	38,3	193	44,1	485	40,4
Pod uvjetnom je kaznom	233	30,6	119	27,2	352	29,3
Očekuje izvršenje kazne	87	11,4	20	4,6	107	8,9
Nalazi se u pritvoru	13	1,7	1	0,2	14	1,2
Nalazi se u zatvoru	36	4,7	2	0,5	38	3,2
Nepoznato	53	7,0	84	19,2	137	11,4
Ukupno	762	100,0	438	100,0	1.200	100,0

Analizom ovisnika koji imaju sudske probleme razvidno je da kod opijatskih ovisnika najviše onih sa sudskim procesom u tijeku (41 %) te onih s uvjetnom kaznom (32,7 %). Izvršenje kazne očekuju 12,2% osobe, a u zatvoru se nalazi 5,1% liječenih zbog opijata. Kod neopijatnih ovisnika najzastupljeniji oblici sadašnjih sudskih problema su oni sudski proces u tijeku (53 %) a slijede oni koji su pod uvjetnom kaznom (32,7 %).

U vrijeme liječenja, 78,5% ovisnika o opijatima te 31,3% ovisnika o neopijatima izjavljuje da nema sudskih problema. Sveukupno promatrano, probleme sa zakonom u tekućoj godini nema 69,2% svih liječenih.

Veliki broj slučajeva nepoznatih podataka vezanih uz sadašnje sudske probleme, od kojih su većina neispunjeni podaci, može se objasniti time što korisnici aplikacije nisu u potpunosti prilagodili novom načinu unosa spomenutih podataka u postojećem aplikativnom rješenju Registra.

Tablica 35. OSOBE LIJEČENE ZBOG ZLOUPORABE DROGA U HRVATSKOJ 2018. GODINE PREMA VRSTI RANIJIH SUDSKIH PROBLEMA

Raniji sudski problemi	Zlouporaba opijata		Zlouporaba neopijata		Ukupno	
	Broj	%	Broj	%	Broj	%
Nije ih imao	1.294	23,8	508	38,3	1.802	26,7
Imao ih je	3.851	70,9	397	29,9	4.248	62,8
Nepoznato	289	5,3	422	31,8	711	10,5
Ukupno	5.434	100	1.327	100	6.761	100,0
Za one koji su imali ranije sudske probleme-tip sudskih problema						
Kažnjavan prekršajno	922	23,9	243	61,6	1.165	27,4
Kažnjavan uvjetnom kaznom	1.138	29,6	63	16,0	1.201	28,3
Kažnjavan zatvorskom kaznom	901	23,4	34	8,6	935	22,0
Bio u zatvoru više puta	470	12,2	9	2,3	479	11,3
Bio u pritvoru	350	9,1	36	9,1	386	9,1
Nepoznato	70	1,8	12	3,0	82	1,9
Ukupno	3.851	100,0	397	100,0	4.248	100,0

Podaci o ranijim sudskim problemima kod opijatnih ovisnika pokazuju da ih je 51,5 % imalo neke probleme sa zakonom u prošlosti. Najčešće su bili kažnjavani uvjetnom kaznom (29,6 %), prekršajnom kaznom (23,9 %) te zatvorskom kaznom (23,4 %).

Među osobama koje su koristile neopijate, različite sudske probleme ranije je u životu imalo njih 38,3%. Podaci o tipu sudskih problema pokazuju da su najviše kažnjavani prekršajno (61,6 %), uvjetnom kaznom (16 %) i zatvorskom kaznom (8,6 %).

Veliki broj slučajeva nepoznatih podataka vezanih uz ranije sudske probleme, od kojih su većina neispunjeni podaci, također se može se objasniti nepotpunom prilagodbom na novi izgled polja i način unosa podataka u postojećem aplikativnom rješenju Registra.

Tablica 36. OSOBE LIJEČENE ZBOG ZLOUPORABE DROGA U HRVATSKOJ 2018. GODINE PREMA VRSTI SADAŠNJIH I PRIJAŠNJIH SUDSKIH PROBLEMA

Raniji sudski problemi	Sadašnji sudski problemi				
	Nema	Ima, u vezi sa sredstvima ovisnosti	Ima, nije u vezi sa sredstvima ovisnosti	Nepoznato	Ukupno
Nije ih imao	1.478	246	36	42	1.802
Imao/la u vezi sa sredstvima ovisnosti	1.550	299	128	110	2.087
Imao/la nije u vezi sa sredstvima ovisnosti	784	112	128	59	1.083
Nepoznato	869	162	89	669	1.789
Ukupno	4.681	819	381	879	6.761

Kombiniranjem podataka o ranijim i sadašnjim sudskim problemima razvidno je da problem s kršenjem zakona nikada nije imalo 1.478 osoba od ukupno 6.761 osoba liječenih zbog zlouporabe droga tijekom 2018. godine, što iznosi 21,8 %, gotovo 5 % manje nego 2017. godine. Potrebno napomenuti da se 2018. godine javilo znatno više neispunjenih podataka što je rezultat prelaska na novo aplikativno rješenje Registra te nepotpunu prilagodbu na novi izgled i unos podataka kod spomenutih polja u aplikaciji.

III IKAD ZABILJEŽENI U REGISTRU, UMRLI U 2018. GODINI

Europsko izvješće naglašava zabrinutost zbog velikog broja smrtnih slučajeva prekomjerne doze droga u Europi, koji se u posljednje četiri godine povećavao. U Hrvatskoj je 2018. gotovo umrlo gotovo 90 osoba više nego 2017. godine što s emože objasniti i promjenom metodologije računanja te povezivanjem podataka Registra osoba liječenih zbog zlouporabe psihoaktivnih droga s Registrom uzroka smrti.

Mi smo analizirali slučajeve smrti u 2018. godini u našoj zemlji, svih osoba koje su ikad bile na liječenju zbog zlouporabe nekog psihoaktivnog sredstva. Pokazalo se da je umrlo 255 osoba. Od svih umrlih, 207 njih su muškarci, a 48 žena (4,3:1). Bili su u dobi od 19 do 91 godine.

Prosječna dob umrlih je bila 48,8 godina (muškarci 46,7, a žene 58,1 godina).

Najviše umrlih je bilo sa prebivalištem u Gradu Zagrebu (25,9 %). Iz Splitsko-dalmatinske županije umrlo je 18% osoba, a slijede je Primorsko-goranska (8,6 %) i Zagrebačka županija (7,8 %). U svim županijama zabilježen je barem jedan slučaj smrti liječenih osoba ikad zabilježenih u Registru.

Predoziranje heroinom je navedeno kao uzrok smrti za 33 osobe ili 13 % (prosječna dob – 42,2 godina), a metadonom 12 osoba ili 4,7 % (prosječna dob – 37 godina).

Obzirom da su osobe koje se liječe zbog zlouporabe psihoaktivnih droga, u prosjeku sve starije, razumljivo je da se povećao i broj malignih bolesti koje su uzrokovale smrt. Za 14,6 osoba je kao dijagnoza uzroka smrti navedena neka maligna bolest (prosječna dob - 58,5 godina). Hepatitis C je naveden kao uzrok smrti kod 9 osoba (3,5 %). Budući da je ovisnost o drogama vrlo kompleksna bolest, s njom dolazi i do mnogo drugih različitih bolesti. Kao uzrok smrti navedene su i ostale bolesti kao što su to srčani infarkt, srčani arrest, različite plućne bolesti (pneumonije, opstruktivna bolest pluća), ukusi, ciroze jetre i drugo.

Nesreće su isto tako bile relativno čest uzrok smrti, kod čak 21 osobe (8,3 %), a 22 osobe su same sebi namjerno oduzeli život. U prosjeku su imale 34,8 godina (od 20 do 60 godina).

Tablica 37. OSOBE UMRLE TIJEKOM 2018. GODINE PO UZROKU

Uzrok smrti	Broj	%
Predoziranje heroinom	33	13,0
Predoziranje metadonom	12	4,7
Predoziranje kanabinoidima	0	0,0
Intoksikacija lijekovima	23	9,1
Hepatitis C	9	3,5
HIV	1	0,4
Suicid	22	8,7
Maligne bolesti	37	14,6
Ostale bolesti	97	38,2
Nesreće	21	8,3
UKUPNO	255	100,0

Tablica 38. OSOBE UMRLE TIJEKOM 2018. GODINE PO DOBI

Dob utrenutku smrti	S p o l		UKUPNO	%
	Muški	Žene		
Do 19	1	1	2	0,8
20-24	3	1	4	1,6
25-29	7	0	7	2,7
30-34	21	3	24	9,4
35-39	25	5	30	11,8
40-44	46	3	49	19,2
45-49	24	4	28	11,0
50-54	30	5	35	13,7
55-59	19	6	25	9,8
60-64	10	5	15	5,9
65+	21	15	36	14,1
Ukupno	207	48	255	100,0

Tablica 39. BROJ SVIH LIJEČENIH I UMRILIH OSOBA TIJEKOM 2018. GODINE PO DOBI

Dobna skupina	Broj liječenih	Broj umrlih	Omjer liječeni : umrli
Do 19	412	2	206:1
20-24	350	4	87,5:1
25-29	385	7	55:1
30-34	848	24	35,3:1
35-39	1.608	30	53,6:1
40-44	1.598	49	32,6:1
45-49	858	28	30,6:1
50-54	400	35	11,4:1
55-59	204	25	8,16:1
60-64	76	15	5,1:1
65+	22	36	0,6:1
Ukupno	6.761	255	26,5:1

Tablica 40. OSOBE UMRLE TIJEKOM 2018. GODINE PO SPOLU I ŽUPANIJI
PREBIVANJA

Županija	Broj umrlih M	Broj umrlih Ž	Ukupno umrlih	%
Grad Zagreb	48	18	66	25,9
Zagrebačka	13	7	20	7,8
Krapinsko-zagorska	2	2	4	1,6
Sisačko-moslavačka	4	0	4	1,6
Karlovačka	8	1	9	3,5
Varaždinska	7	1	8	3,1
Primorsko-goranska	17	5	22	8,6
Ličko-senjska	2	1	3	1,2
Virovitičko-podravska	3	0	3	1,2
Požeško-slavonska	2	0	2	0,8
Brodsko-posavska	5	0	5	2,0
Zadarska	8	1	9	3,5
Osječko-baranjska	9	0	9	3,5
Šibensko-kninska	7	0	7	2,7
Vukovarsko-srijemska	6	0	6	2,4
Splitsko-dalmatinska	39	7	46	18,0
Istarska	11	1	12	4,7
Bjelovarsko-bilogorska	0	1	1	0,4
Koprivničko-križevačka	3	0	3	1,2
Međimurska	3	0	3	1,2
Dubrovačko-neretvanska	10	3	13	5,1
Ukupno Hrvatska	207	48	255	100,0

„Izvješće o osobama liječenim zbog zlouporabe psihoaktivnih droga
u Hrvatskoj u 2018. godini“

Izdavač

Hrvatski zavod za javno zdravstvo
Zagreb, Rockefellerova 7, 10000 Zagreb
Tel. +385 (1) 4863 240

Urednici

doc. dr. sc. Krunoslav Capak, prim. dr. med.
dr. sc. Ivana Pavić Šimetin, dr. med.

Autori

Dragica Katalinić, dr. med.
Maja Valentić, mag. educ. soc.
prof. dr. sc. Danijela Štimac Grbić, dr. med.
Ana Ištvanović, dr. med.

Suradnici

Mario Hemen, ing.
Andreja Huskić
Lara Krstanović, mag. soc.

ISBN 978-953-7031-96-1

www.hzjz.hr